

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

Hva kan barnetegninger lagt på Slottsplassen i anledning kong Olav V's
bortgang 17 januar 1991 fortelle om vår nasjonale identitet?

Bente Zakariassen

Veileder

Prof. dr. theol. Sverre Dag Mogstad

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen*

Det teologiske menighetsfakultet, vårsemesteret 2017

AVH505: Masteravhandling (30 ECTS)]

Erfaringsbasert master i religion og etikk

Antall ord: 18137

Til min datter og til minne om min mor
Jenter kan!

Sammendrag

Ved kong Olav V's bortgang 17. januar 1991 startet det norske folk en ny tradisjon i landet. På Slottsplassen ble det lagt blomster og lys ble tent, og i dagene som fulgte var det mange som la ned en siste hilsen med tegninger og brev til minne om kongen. Det viste at det var en hendelse som berørte nasjonen Norge. Utover å se dette som et felles ritual, har jeg ønsket å se hva innholdet i hilsenene kan fortelle om vår nasjonale identitet.

Min hovedproblemstilling er: Hva kan barnetegninger lagt på Slottsplassen i anledning kong Olav V's bortgang 17. januar 1991 fortelle om vår nasjonale identitet?

Metoden jeg har brukt er empirisk-hermeneutisk. Jeg har valgt ut noen av hilsenene og analysert dem ut fra teorier om tegninger og verbaltekst som narasjoner, det vil si fortellinger. Oppgaven er skrevet i et sosiokulturelt perspektiv, med livstolkning og dialog er overordnede teorier. Min analyseguide bygger Sidsel Lieds analyse av elevytringer i hennes doktorgradsavhandling «Elever og livstolkningspluralitet i KRL-faget: Mellomtrinns elever i møte med fortellinger fra ulike religioner og livssyn» (Lied, 2004). I hilsenene har jeg funnet symboler som kan knyttes til norsk identitet, og jeg har drøftet dem i lys av Anthony D. Smith og Eric J. Hobsbawm teorier om nasjonal identitet. Teoriene betrakter nasjonal identitet som historisk konstituert eller sosialt konstruert. Drøftingen min viser at norsk nasjonal identitet i stor grad bygger på historisk hendelser, men sosialt konstruerte elementer har også spilt en rolle i kollektiv identitetsbygging her til lands.

INNHOLD

1 Innledning

1.1. Bakgrunn og motivasjon	7
1.2 Tema og problemstilling	7
1.3 Materialet	9
1.4 Metode	10
1.5 Disposisjon	10

2 Teori

2.1 Livstolkning og dialog	11
2.2 Identitet	13
2.2.1 Identitet, fortelling og symbol	14
2.3 Kollektive identiteter	16
2.4 Nasjonal identitet	16
2.5 Norsk nasjonal identitet	18
2.5.1 Den grunnleggende fasen	19
2.5.2 Den kulturpolitiske fasen	20
2.5.3 Den nasjonalpolitiske fasen	20
2.6 Operasjonalisering av teori	21
2.6.1 Analyse av tegninger	21
2.6.2 Analyse av verbal tekst	22
2.6.3 Det multimediale i barns ytringer	23

3 Analyse

3.1 Analyseguide	25
3.2 Figur 1	26
3.3 Figur 2	28
3.4 Figur 3	31
3.5 Figur 4	35
3.6 Figur 5	38
3.7 Figur 6	40

3.8 Figur 7	43
3.9 Sammenfatning av funnene i analysen	45
4 Drøfting	
4.1 Norge som et kollektivt «vi»	45
4.2 Norsk natur	46
4.3 Ski som nasjonalidrett	47
4.4 17. mai	49
4.5.1 Flagget	50
4.5 Kristendommen	50
4.5.1 Et historisk riss	52
4.6 Monarkiet	53
4.7 Likhhet som nasjonal verdi	54
4.8 Skolen som formidler av nasjonale identitet	55
4.9 Hvilken rolle kan den nasjonale identiteten se ut til å ha i dag?	58
5 Avslutning	
5.1 Oppsummering	59
Litteraturliste	61
Kilder	64
Bekreftelse fra Riksarkivet om bruk av materialet	64

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og motivasjon

Jeg jobber som lærer ved en videregående skole i Akershus, hvor jeg underviser i spansk og i faget religion og etikk. Med spanskfaget har skolen en årlig utveksling med en skole i Lleida, nær Barcelona i Spania. Et av målene med reisene er kulturutveksling, noe som får elever og lærere til å reflektere rundt hva som er typisk norsk. Det er interessant å se hvordan vi presenterer vi oss som nordmenn for de spanske elevene og lærerne, og hvilke symboler og tradisjoner vi bevisst eller ubevisst formidler og er stolte av når vi mottar dem på besøk. I faget religion og etikk lærer vi blant annet om flere religioner og livssyn, sammenligner og reflekterer rundt dem. Et av kompetansemålene i faget går ut på «å reflektere over det pluralistiske samfunnet som en etisk og filosofisk utfordring». Noen av elevene jeg møter i mitt daglige virke har med seg andre språk og en annen kulturkompetanse, som kan være med på å utvide og utvikle den nasjonale identiteten. I mangfoldet i dagens Norge er likevel noen symboler, tradisjoner og fortellinger fortsatt gjeldene og binder oss sammen. I denne oppgaven skal jeg belyse og diskutere noen aspekter ved den nasjonale identiteten. Ettersom hendelsen jeg skal ta for meg skjedde for 26 år siden, kan det være nyttig å ha i bakhodet at samfunnet har endret seg på mange områder siden den gang. De siste 10 årene har det skjedd en rivende teknologisk utvikling som har ført til at tilgangen til informasjon og kunnskap har blitt uendelig, og bruken av sosiale medier ser ut til å ha en stadig større betydning for kommunikasjon og kanskje til og med for identitetsutviklingen. Ikke minst har verden kommet stadig nærmere, og vi kan samhandle og samarbeide på tvers av landegrensener og kontinenter til enhver tid. Innenfor våre egne landegrensener debatteres integrering, hva som i dag skal betegnes som typisk norsk, og forklaringsmodeller på hvorfor noen tiltrekkes marginale miljøer innenfor religion eller politikk. Jeg mener at nasjonal identitet fortsatt er en viktig størrelse i vår kollektive identitet og dermed et aktuelt tema å belyse.

1.2 Tema og problemstilling

Utgangspunktet for temaet i oppgaven min er kong Olav V's bortgang 17. januar 1991. Da hendelsen skjedde, samlet mange seg spontant på Slottsplassen i Oslo og tente lys og la ned blomster. I dagene som fulgte var det mange barn, både enkeltvis og i regi av barnehager og skoler, som ønsket å gi en siste hilsen til kongen i form av tegninger. Behov for ritualer og fellesskap dukker opp ved hendelser som berører hele nasjonen, og kong Olav V's bortgang

er et eksempel på dette. Dette var en nasjonal begivenhet. Det var en hendelse som berørte en stor del av befolkningen og ble markert på flere måter og over hele landet. Ikke minst fikk den stor oppmerksomhet i riksdekkende medier. Det ble lagt ut minneprotokoller i alle fylker. Bisettelsen tok sted i Domkirken 30. januar 1991 og ble vist direkte på NRK. 100.000 mennesker fulgte prosesjonen gjennom Oslos gater (NRK 2014).

Jeg vil først omtale selve hendelsen kort. Da nyheten ble kjent begynte mange mennesker å samle seg på Slottsplassen for å tenne lys og legge ned blomster Dette kan beskrives som en rite. Riter er religiøse handlinger og dreier seg både om å uttrykke noe gjennom handling og ofte å samles i fellesskap. Lystenning, blomster og hilsener var alle elementer av det første på Slottsplassen 17. januar 1991. Danbolt og Stifoss-Hanssen (Danbolt, 2007) beskriver at ritualer rundt et dødsfall styres av «*emosjonell intensitet, trang til å ritualisere og behovsorienterte ritualer*» (2007, 185). Når mennesker spontant deltar i en slik fellesmarkering som fant sted på Slottsplassen, deltar de i en kollektiv ritualisering.

Et typisk trekk er at ritualene lages nedenfra. Det er hendelsen og situasjonen, og ikke autoriteter som bestemmer utforming og gjennomføring» (Danbolt 2007, 196).

Å kunne ta avskjed er av betydning for den enkelte og fellesskapet.

Hendelsen innledet noe nytt i Norge og har siden satt en standard for bruk av lys ved begravelser og minnemarkeringer, samt for å samles i det offentlige rom for eksempel ved ulykker. Etter terrorangrepet 22. juli 2011 opplevde vi de samme ritualene for offentlige markeringer og behov for samhold i befolkningen. Lys, blomster og hilsener ble lagt på ulike steder i landet for å vise at dette rammet oss alle. Sidsel Lied og Hans Lödén har sammen analysert tegninger og tekster som ble lagt ned på domkirkeplassen mot Kirkgaten og rundt Wexelsstatuen i Oslo og på Utøya. Materialet utgjorde 4000 gjenstander og 25 000 enkeltdokumenter, og disse er samlet i Riksarkivet. Lödén studerte 15 000 dokumenter av verbaltekst, mens Lied gransket 2 500 tegninger med og uten verbaltekst (Lied og Lödén 2014, 29). I «minnematerialet etter 22. juli – en kilde til informasjon om det norske samfunnet» fant de viktige felles verdier som kjærlighet, samhold, demokrati og frihet, men også dehumanisering, bebreidelse og følelser av hevn (Lied og Lödén 2014, 29). I andre land har vi sett tilsvarende minnemarkeringer, et eksempel var i Storbritannia etter Prinsesse Dianas død 31. august 1986.

Problemstillingen jeg skal drøfte i oppgaven er: Hva kan barnetegninger lagt på Slottsplassen i anledning kong Olav V's bortgang 17. januar 1991 fortelle om vår nasjonale identitet? For å finne noen svar på dette har jeg valgt ut følgende forskningsspørsmål:

Hva er nasjonal identitet?

Hva kan kjennetegne norsk identitet?

Hvilke symboler på norsk identitet kommer til syne i barnetegningene jeg har valgt?

Hvilken rolle kan den nasjonale identiteten se ut til å ha i dag?

1.3 Materialet

Hilsenene jeg skal analysere er bevart i Riksarkivet. Det er et omfattende materiale og utgjør til sammen flere enn 19 hyllemeter med esker. De fleste hilsenene er samlet i usorterte esker. Det finnes 2 esker som er sortert etter tema:

Eske 3

- A. Portretter av kongen
- B. Død og begravelse og livet etter døden (30 tegninger)
- C. Kristne symboler og rikssymboler (14 tegninger)
- D. Kongen på ski (7 tegninger) og kongen og båtene (15 tegninger)
- E. Kongens biler

Eske 4

- A. Flagget
- B. Dikt / tekst med temaene: sorg, savn, kongen, døden, Gud, undring, historier og møter med kongen

For å velge ut materialet til oppgaven min satt jeg to dager på Riksarkivet, hvor jeg så gjennom de 2 eskene som var sortert etter tema og 10 esker med usorterte hilsener. Jeg har i denne oppgaven valgt ut et lite antall barnetegninger som jeg skal analysere. Etter å ha fått et visst inntrykk av materialet, valgte jeg 7 barnetegninger ut fra to kriterier. For det første var det viktig å velge tegninger med symboler som gikk igjen i hilsenene jeg studerte. Ettersom jeg har sett gjennom en svært begrenset del av det totale materialet, har jeg likevel ikke belegg for å si at mitt utvalg er representativt. Det andre kriteriet var å velge ut fra en variasjon

av symboler og hilsener, både for å vise noe av mangfoldet, men først og fremst å kunne drøfte dem opp mot problemstillingen. Jeg har ikke anonymisert mitt utvalg. Jeg er klar over at dette kan ligge på grensen til privat sfære ettersom de er personlige ytringer til kongen. Når jeg likevel ikke anonymiserer dem, er det fordi jeg analyserer materialet på et kollektivt nivå; jeg ser tegningene som avgrensede enheter som fortellinger i seg selv, uten å knytte dem til eller forsøke å forstå personene som har laget dem.

1.4 Metode

Metoden jeg skal bruke er empirisk-hermeneutisk. Jeg skal analysere og tolke et konkret materiale. Sidsel Lied har utarbeidet en analyseguide som bygger på noen teoretikere som har utviklet sine begreper og teorier ut fra Bakhtins´ dialogiske perspektiv, som de bruker i sine respektive fagdisipliner. I sin avhandling har hun forsket på hvordan elever på mellomtrinnet bruker fortellinger fra ulike religioner og livssyn i sitt identitetsarbeid. Min oppgave er ikke knyttet til skole eller undervisningssituasjon, ei heller fortellinger, selv om noe av materialet er laget på skolen. Likevel mener jeg at metoden og analyseguiden hennes vil være nyttig i min oppgave, fordi materialet er av samme karakter. Jeg tar for meg et sosialt fenomen i forbindelse med en nasjonal hendelse. Materialet har det til felles at de er laget av barn og inneholder tegninger med og uten verbaltekst. Mitt utvalg består av hilsener med både tegning og verbaltekst.

1.5 Disposisjon

Videre i oppgaven skal jeg i kapittel 2 gjøre rede for aktuelle teorier og definere noen sentrale begreper. Teorikapittelet mitt er tredelt. I den første delen vil jeg tar for meg utvalgte teorier om og definere begrepene *identitet* og *nasjonal identitet*. I den andre delen skal jeg gjøre rede for to forskeres teorier om nasjonal identitet, A.D. Smith og E.J Hobsbawm. Jeg vil også ta for meg noen sentrale historiske hendelser og symboler som ligger til grunn for utviklingen av nasjonal identitet i Norge. I den tredje delen vil gjøre rede for operasjonalisering av teoriene jeg skal bruke for å analysere materialet. Jeg har tatt utgangspunkt i Sidsel Lieds analyse av elevytringer i hennes doktorgradsavhandling « Elever og livstolkningspluralitet i KRL-faget: Mellomtrinns elever i møte med fortellinger fra ulike religioner og livssyn» (Lied 2004). Hun baserer seg på Peder Gravems teori om *livstolkning*, og den russiske språkfilosofen, litteraturkritikeren og kulturfilosofen Mikhail Bakhtins (1895-1975) tanker om *dialog* og

kommunikasjon. I kapittel 3 følger analysen av materialet. I kapittel 4 skal jeg drøfte funnene med utgangspunkt i teorier om nasjonal identitet. I kapittel 5 skal jeg oppsummere de viktigste funnene i materialet mitt og svare på hovedproblemstillingen.

2 Teori

2.1 Livstolkning og dialog

Jeg bruker et dialogisk og sosiokulturelt perspektiv i analysen av materialet mitt og i drøftingen av problemstillingen,

Dialogisk og sosiokulturell tenkning framhever at vi som enkeltindivider står i en kontinuerlig dialog med leserne våre og med det sosiale og kulturelle fellesskapet vi er en del av (Lied 2004, 67).

Peder Gravem har utviklet en teori om *livstolkning*, som vil være nyttig å bruke i min oppgave. Han tar utgangspunkt i at det finnes noen almene egenskaper ved mennesket, som er uavhengig av tid og kultur. En slik egenskap er et behov for søke etter en helhetlig *mening* i tilværelsen. Gravem definerer «mening som ordnet sammenheng eller system». En religion eller et livssyn kan være eksempler på dette. De kan fungere som en grunnfortelling og kan være felles for en kultur. En grunnfortelling kan defineres på følgende måte:

Grunnfortellinger kaller vi fortellinger som på en særlig måte illustrerer og overleverer de meningsverdener en kultur er formet av, og som dermed også i særlig grad øver innflytelse på nye fortellinger (Ramsfjell, 1993, 71)

Det enkelte menneske kan se sin egen livsfortelling, eller livshistorie, i lys av grunnfortellingen. I tradisjonelle samfunn var religionen en slik felles grunnfortelling. Gravem definerer livstolkning som «*forståelse av oss selv og vår virkelighetserfaring i lys av en helhetlig meningssammenheng*» (Gravem 1996, 249). Livstolkning blir det idémessige innholdet av livet. Til tross for at utgangspunktet i menneskelige egenskaper er like, vil mulighetene for en helhetlig livstolkning være påvirket av samfunnet og kulturen man vokser opp i.

Mikhail Bakhtin (1895 – 1975) er kjent for sine teorier om menneskelig eksistens som grunnleggende dialogisk. Hos Bakhtin er dialog noe utover relasjon og kommunikasjon. Gjennom kulturen er enkeltmennesket knyttet til fellesskap med andre mennesker, og livet

leves i dialog med fortid, nåtid og framtid. Litteratur og kunst er uttrykk for det dialogiske fellesskapet i en kultur. Bakhtins dialogbegrep er et mangetydig begrep. Igland og Dysthe plasserer begrepet i flere nivåer. For det første knytter de hans dialogbegrep til det relasjonelle i den menneskelige eksistensen. Det er fellesskapet, ikke enkeltmennesket som er det sentrale i livet, ifølge Bakhtin,

Han definerer nemlig sjøvlet gjennom dialogiske relasjoner til «den andre» og livet opptatt hans om ein kontinuerlig, uavslutta dialog med andre stemmer (Igland og Dysthe, 2001, 109).

For det andre mener de at Bakhtin bruker dialog om språkbruk generelt og «hevder dialog er et grunnleggende trekk ved alle ytringer» (Igland og Dysthe, 2001, 109). For det tredje tar Bakhtin for seg forholdet mellom dialog og monolog, i språklig og filosofisk forstand. Det individuelle er et trekk ved vårt samfunn, mens Bakhtin «avviser altså språket i bruk som ei reint individuell handling» (Igland, Mari-Ann og Dysthe, Olga 2001, 111),

For han er menneskeleg kommunikasjon sosialt organisert gjennom dialogiske relasjonar, og forståinga hans av slike relasjonar gir eit heilt innsyn, både i den mangfaldige meningspotensialet som ytringane våre har, og i korleis og kvifor dei alltid knyter kontakten mellom det sosiale, det kulturelle og individuelle planet (Igland og Dysthe, 2001, 111)

Sidsel Lied forsker på hvordan religiøse fortellinger kan bidra i utviklingen av individuell identitet, mens jeg tar for meg bruk av felles symboler i en kollektiv, nasjonal identitet. Hun definerer *livstolkning* som «forståelse av oss selv og vår virkelighetserfaring i dialog med en helhetlig meningssammenheng» (Lied 2004, 59). Jeg vil i min oppgaven bruke Lieds definisjon av begrepet. I utvalg av teori benytter hun seg av «skrivepedagogiske teorier, teori knyttet til tolkning av barnetegninger og sosialiseringsteori» (Lied 2004, 67). Felles for de to første, er at de bygger på Bakhtins teorier om dialog.

Jeg skal nå kort introdusere noen begreper og teorier Lied legger til grunn for analyseguiden hun har utviklet, som jeg også vil benytte meg av i min oppgave. Jeg vil utdype disse nærmere i kapittel 2.7 Operasjonalisering av teori.

Sosialpsykolog og professor Karin Aronsson forsker på barns *tegninger*. Hun ser bilder som *narrasjoner*. Når barn tegner, formidler de en fortelling fra livet eller virkeligheten slik de oppfatter den. «Ifølge Aronsson kan tegning ses på som en måte å tenke høgt på. En slags visuell tenkning» (Aronsson 1997, 15). Videre viser Karin Aronssons forskning at dialogen er

flerstemt når barn kommuniserer gjennom tegning og bilde. I boka *Barns världar – barns bilder* (1997) tar hun for seg hvordan barns bilder avspeiler de kulturelle og sosiale sammenhengene barna lever i, og hvordan bildeskaperens verdensbilde og verdiperspektiv ser ut. Dette kalles *bildegrammatikk*.

John Smith og Lars Sigfried Evensen analyserer begge barns skriftlige *tekster*, elevtekster,

Smith fokuserer spesielt på dialogen mellom skriver, emne, leser og kontekst, og viktige begreper i hans forskning er *roller, posisjoneringer og rammer* (Lied 2004, 77)

Evensen tar for seg hvordan den innholdsmessige hovedsaken i en tekst framheves ved å benytte en perspektiverende bakgrunn,

Evensen presiserer at den tilnæringsmåten til elevtekster og deres kontekst som han konkretiserer, har sin bakgrunn både i «dialogisme» (2003,3), symbolsk interaksjonisme, og i lingvistisk og litteraturvitenskapelig relieffteori, som i sin tur har sin opprinnelse i gestaltpsykologisk tradisjon (Lied 2004, 81).

2.2 Identitet

En vanlig definisjon av *identitet* er hvordan et menneske oppfatter seg selv og presenterer seg for andre.

I Gravems teori om livstolkning, står også identitetsbegrepet sentralt. Han anser at det er en fellesmenneskelig egenskap er å *forholde* seg til seg selv og verden. Dette kan ses i lys av kognitive og følelsesmessig sider ved mennesket. Det kognitive vil bygge på erfaring og forståelse. Han definerer *erfaring* som meningserfaring, som stadig settes inn i nye sammenhenger. Det følelsesmessige aspektet handler om opplevelsen av en enhetlig, selvstendig personlighet og å være en del av et fellesskap,

Mennesket forholder seg til seg selv og verden på mangfoldige måter, ved å utvikle forskjellige språklige og kulturelle menings- eller symbolunivers. Av natur er mennesket et kulturvesen» (Gravem 1996, 38).

Gravem tar utgangspunkt i at det finnes noen egenskaper i mennesket selv som identitetsutviklingen utgår fra. Mennesket er samtidig et sosialt vesen helt avhengig av andre

mennesker og samfunnets språk, symboler og kultur for at identitetsdannelsen skal finne sted.

Hos Bakhtin er det nettopp det kollektive som er utgangspunktet for identitetsutviklingen. Et sterkt fokus på det enkelte individ er et karakteristisk trekk ved vårt samfunn, som et vestlig, moderne land.

Språk og relasjoner går igjen i Bakhtins *dialogisme*. «Bakhtin ser identitetsarbeid som en menneskelig virksomhet som er knyttet til språk og det relasjonelle» (Lied 2004, 68). Intet individ har en personlighet, bevissthet eller tanker som alene stammer fra personen selv. Fra fødselen av er det gjennom relasjoner til andre mennesker at hver enkelt menneske lærer språk, utvikler tanker, får en bevissthet om seg selv og verden og blir en del av kulturen og samtiden. Likevel er ikke individet en passiv mottager. Ved hvert møte mellom mennesker vil det skapes noe nytt, og tanker og meninger vil omformes,

Han ser livet som en kontinuerlig dialog med andre, og han forstår det å være menneske som det å være i en konstant kommunikasjons-situasjon (Lied 2004, 68).

Som mennesker forholder vi oss til forventninger og normer i kulturen. Å forholde seg til kan både bety å tilpasse seg samfunnet og å ta avstand fra det. Identiteten vil alltid være åpen for forandring og vekst.

Uavhengig av hvilken definisjon av begrepet og hvilket teoretisk ståsted man har til fenomenet identitet, er det vanlig å ha med tre identitetskriterier for å forklare hvordan et individ utvikler sin identitet (Krogset 2010, 100);

- ✓ Kontinuitet – det må finnes noe som er konstant over tid
- ✓ Integritet – det må være en indre sammenheng som gjør at individet kan oppleve seg selv og sitt liv som en helhet
- ✓ Individualitet – det er noe ved individet som skiller det fra andre individer

2.2.1 Identitet, fortelling og symbol

Paul Ricoeur (1913-2015), som virket i en filosofisk-hermeneutisk tradisjon, beskrev identitet ut fra språk, tid og fortelling. Han er kjent for å ha introdusert *fortelling* til identitetsteori.

Begrepene *idem* og *ipse* er sentrale i hans definisjon av identitet. Ricoeur mente at mennesket ikke har en umiddelbar tilgang til eller forståelse av seg selv og verden, men har et indirekte

forhold til dette gjennom språket. Begrepet identitet kan både handle om det som er likt: idem, og om det som viser til det eksistensielle selvet: ipse (Kristensson Ugglå 1994, 442). «Samtidig betoner Ricoeur at et *selv* ikke er et *jeg*.

Forestillingen om den personlige identiteten er altså ikke en sammenkobling mellom forestillingen om en umiddelbar selvbevissthet, men forutsetter at mennesket står i et indirekte forhold til seg selv (Kristensson Ugglå 1994, 442).

Ettersom individet ikke har en direkte tilgang til sin identitet, vil identitetsutviklingen gå gjennom kommunikasjon (Kristensson Ugglå 1994, 444). Ipse reflekterer rundt erfaringer, og dette danner en persons livshistorie og sammenheng i identiteten. «Det er fortellingsteorien som viser at disse to er uadskillelige» (Krogseth, 2010, 125). Slik jeg forstår det, er fortellingen det som beskriver et menneskets identitet. Det er en åpen fortelling som forandres og kan nytolkes gjennom livet.

For Ricoeur er symboler og tolkning av symboler en kilde til å uttrykke menneskelige erfaringer (Kristensson Ugglå 1994, 179). Han knytter symboler og myter til eksistensielle spørsmål og kritiserer det moderne samfunnet for å redusere språket til entydige, ofte tekniske bestemmelser og definisjoner. Når man lærer et språk og lever i en kultur, får man gjennom symbolene en mulighet til å utvikle egne tanker gjennom tolkning av symbolene. Ricoeur skiller mellom en bokstavelig betydning av et symbol, og symbol som en kilde til uendelige nye tolkninger. I den førstnevnte betydningen ligger det til grunn en allerede gitt, kollektiv betydning av symboler, ofte knyttet til myter eller en historisk fortid, som individet kan tolke ut fra. I følge Ricoeur starter ikke en tanke ut fra ingenting. Gjennom språk og symboler får mennesket ikke bare en indirekte tilgang til seg selv, men også til det kollektivet fellesskapet det lever i,

Symbolen kommuniserer altså en mening, men til symbolens egenart hör att den gör dette på ett indirekt vis, vilket i sin tur hänger samman med dess dubbla intentionalitet» (Kristensson Ugglå 1994, 181).

Det er med andre ord en nær sammenheng mellom identitet, språk, fortelling og tolkning av symboler

For å oppsummere, kan vi si at identitet handler om selvforståelse, og som mennesker har vi både en individuell, sosial og kulturell identitet. Selvforståelse vil påvirke hvordan vi

presenteres oss for andre, eller for verden, og hvordan vi blir møtt vil igjen bekrefte eller korrigere identiteten.

2.3 Kollektive identiteter

Hittil har jeg gjort rede for identitetsbegrepet på individnivå. Er det mulig å overføre identitetsbegrepet til sosiale grupper eller størrelser? Her er det flere oppfatninger, men slik jeg forstår det er dette mest på et teoretisk nivå. A.D Smith, som er en anerkjent teoretiker på nasjonalisme, opererer med begrepet *kollektiv identitet* og definerer *nasjonal identitet* som en type kollektiv identitet. Historiker Kåre Lunden sammenligner A.D. Smiths syn på kollektiv identitet med postmodernistenes aspekter ved den individuelle identiteten (Lunden 1993,22). Postmodernistiske tenkere hevder at kollektiv identitet ikke eksisterer som en objektiv virkelighet, og den kan heller ikke reflektere rundt egen eksistens eller bevissthet, slik som individer kan. Sosiologen Peter Berger representerer de som mener at tanken om en kollektiv identitet er sosialt konstruert og eksisterer bare hos individene selv (Krogseth, 2010). Jeg vil i min oppgave bruke begrepet *kollektiv identitet* som et utgangspunkt for å gjøre rede for *nasjonal identitet*. Jeg benytter meg da av A.D.Smiths bruk og definisjon av begrepet. Min begrunnelse er at det finnes objektivt definerte symboler og historiske hendelser som man kan knytte til en nasjons særpreg. «Subjektivt opplevd identitet kan berre individet ha. Objektivt konstatert identitet kan derimot både eit individ og eit kollektiv som eit samfunn eller ein nasjon ha» (Lunden 1993, 21).

2.4 Nasjonal identitet

Før jeg kommer inn på begrepet *nasjonal identitet*, vil jeg gjøre rede for to teorier om hvordan man kan forklare hvordan en nasjon formes. Nasjonalstater slik vi kjenner dem i dag, er i et historisk perspektiv unge nasjoner. I løpet av 1800-tallet var den rådende tanken i Europa at hver nasjon skulle danne en stat. Den skulle basere seg på territorium, felles språk og kultur. Hver nasjons særpreg kommer samtidig til uttrykk gjennom det som skiller den fra andre nasjoner. Etter hvert ble nasjonalstaten den rådende politiske makt. Blant nasjonalismeforskere er det to hovedsyn som forklarer hvordan nasjoner oppstår. Den ene hovedteorien handler om hvor vidt nasjoner er *historisk konstituerte* og vokser fram gjennom mer eller mindre planlagte prosesser, mens den andre teorien ser nasjonsbygging som *sosialt konstruert* og fremmet gjennom bevisste tiltak fra en elite og dermed del av en politisk prosess (Johansen 1997,18-19). Hanne Elisabeth Johansen skriver i sin hovedoppgave i statsvitenskap om ulike identitetsskapende strategier for kollektive identiteter (Johansen

1997). Hun bygger sin oppgave på teoriene til Anthony D. Smith og Eric J. Hobsbawm. Smith representerer det første synet og mener at historieskriving er sentral for å danne en felles nasjonal identitet. Et viktig begrep hos Smith er *ethnie*, som han begrunner ut fra et etnisk fellesskap. «Et etnisk fellesskap har noen objektive fellestrekk, som felles navn, myter om felles opphav, felles historiske minner, felles kulturelle trekk, men i tillegg en bevissthet om dette som er grunnleggende for en tilknytning til hjemlandet og en følelse av solidaritet innenfor viktige deler av folket» (Smith 1991, 20-21). Videre i hans teori er det moderniseringsprosessene som muliggjør endringen fra *ethnie* til å danne en *nasjon* (Johansen 1997, 20). Smiths definisjon av nasjonal identitet innebærer idéen om at nasjoner er territorielt avgrensede befolkningsenheter, at medlemmene deler en massekultur og felles historiske myter og minner, i tillegg til at de har felles rettigheter og plikter under et felles juridisk system (Johansen 1997, 22). De subjektive kriteriene må i tillegg være til stede, på samme måte som i *ethnie*, ved at innbyggerne har en bevissthet om det nasjonale fellesskapet og opplever det som en del av sin identitet. Et offentlig utdanningssystem er avgjørende for å formidle innholdet i den nasjonale identiteten.

Hobsbawm på sin side har et postmodernistisk syn på dannelsen av en nasjon. Han mener at symboler og tradisjoner i høy grad er sosialt konstruert. Med det hevder han at de ikke utvikler seg på bakgrunn av historiske objektive fakta eller fellesskap, men at fortiden blir tolket på en måte som passer inn i dannelsen av en nasjonal identitet. Hobsbawms forklarer hvordan moderne nasjoner oppstår i flere stadier, og disse knytter han til historiske hendelser. Det første stadiet kaller han den *revolusjonær-liberale* fasen og tidfester den fra og med den franske revolusjonen. Det mest sentrale her er folkesuvereniteten, og at nasjonen er folket innenfor et territorialt område. «Med den moderne stat reiste spørsmålet om lojalitet seg; det var behov for en «sivil religion» for å skape lojalitet (Johansen 1997, 24). Samtidig ble det igangsatt prosesser for å skape et kulturelt fellesskap. Den andre perioden fra 1880 til 1914 omtaler Hobsbawm for å være en periode preget av romantisk-kulturell nasjonalisme. Det var her tradisjonene ble konstruert («invented traditions»), og nasjonale flagg er et eksempel på det. Det tredje stadiet handler om «masseproduksjon av tradisjoner» med sosiale og politiske mål (Johansen 1997, 24). Utviklingen av et sekulært utdanningssystem er et sentralt virkemiddel for å oppnå dette, sammen med oppfinnelsen av offentlige seremonier.

Felles for disse to teoriene, er at de begge vektlegger at å skape en kollektiv identitet, som den nasjonale identiteten, er en langsom prosess, og at utdanningssystemet er sentralt for å

formidle felles verdier, symboler og historie. Begge teoriene ser moderniseringsprosessene og industrialiseringen som forutsetninger for utviklingen av nasjonale stater.

Mens Smith og Hobsbawm tar utgangspunkt i dannelsen av nasjoner for å forklare nasjonal identitet, har Dag Thorkildsen skrevet om *idégrunnlaget* for utviklingen av det samme. Det første er «*den franske revolusjonen* med dens vektlegging av borgernes rettigheter og folket som grunnlag for den politiske makt (folkesuvereniteten)» (Thorkildsen 1995,12). «Videre spilte *den tyske romantikken*, med dens dyrking av historien, språket og dens mystikk og organismetenkning en viktig rolle». (Thorkildsen 1995, 12). Disse sammenfaller med Hobsbawms teorier. Thorkildsen mener at den nasjonale identiteten står i en særstilling,

Det spesielle med den nasjonale identiteten er at den pretenderer å være viktigere enn og å stå over alle andre identiteter selv om også den har innebygde spenninger / motsetninger – særlig mellom det historisk gitte og foranderlige» (Thorkildsen 1995, 17).

Det typisk nasjonale vil ikke ha en betydning i seg selv. Det er individene som har en felles forventning om og følelse for noe som på den ene siden forener dem – gjennom språk, myter, ritualer, symboler og skikker – og på den andre siden skiller dem fra andre nasjoners tilsvarende referanser. Da blir den nasjonale identiteten en del av individets identitet, en del av selvoppfatningen; den subjektive identiteten, og en del av hvordan individet framstår for andre eller sammen med andre i en gruppe – den objektive identiteten. Nasjonal identitet består på samme måte som den individuelle identiteten av tre aspekter: det må være en kontinuitet over tid, det må finnes en integrert indre sammenheng, og den må inneha noen sentrale trekk som gjør at den skiller seg fra andre nasjonale identiteter.

2.5 Norsk nasjonal identitet

Året 1814 har en særstilling i dannelsen av nasjonen Norge. 17. mai samme år fikk Norge en egen grunnlov. Norge hadde vært i union med Danmark, og var selvstendig en kort periode før landet ble underlagt union med Sverige, fram til 1905. På spørsmålet om hvor gammelt det nasjonale fellesskapet er, finnes det to hovedsyn blant historikere (Sørensen 2007, 23). De som representerer det første synet, anser at det var selvstendighetsbestrebelsene fram mot 1814 som førte til undertegnelsen av grunnloven. De ønsker å vise at det norske fellesskapet bygger på en tidlig felles historie, helt fra middelalderen, med andre ord at den nasjonale identiteten er historisk konstituert. Det andre hovedsynet oppfatter den nasjonale bevegelsen som et produkt av 1814 (Sørensen 1998, 23). Uansett var egen grunnlov avgjørende for

utviklingen av et selvstendig land, både politisk og kulturelt etter 1905. En vanlig måte å se utviklingen av nasjonal identitet i Norge på, er å bruke de tre fasene som kan sies å være fellestrekk for nasjonale stater i Europa. På den måten kan vi tydeliggjøre fellestrekk med utviklingen av andre europeiske nasjoner, og skille ut det som særpreger landet vårt. Jeg skal ta for meg noen hovedpunkter i Bjarne Hodnes inndeling av utviklingen for Norges del (Hodne 1995). Felles for de tre fasene er folkekulturens betydning.

2.5.1 Den grunnleggende fasen

Hodne kaller den første fasen den grunnleggende fasen, med basis i romantikk og nasjonalromantikken. Fra slutten av 1700-tallet var det en ideologisk brytningstid i Europa, og disse tankene nådde også vårt land. Jeg har tidligere nevnt den franske revolusjonens slagord og verdier. «Romantikkens tankemønstre med vekt på det historiske, det opprinnelige og det folkelige, satte sitt preg på åndslivet» (Hodne 1995, 32). Mellom 80 og 90 prosent av befolkningen bodde i bygdene,

Embetsmennene med sine familier representerte en befolkningsandel på litt over en halvannen prosent. Den kultur de var bærere av gjennom utdanning, klassiske dannelsesidealer og forankringspunkter i fortrinnsvis dansk og tysk kultur, hadde ikke den samme mulighet som før til å prege det norske samfunnet (Hodne 1995, 33).

En intellektuell elite samlet inn og formidlet kulturstoff som de definerte som norsk. Blant representanter for kulturlivet var Welhaven, Moltke Moe og Wergeland. Jørgen Moe og Peter Christen Asbjørnsen samlet inn eventyr og sagn fra 1830-årene. De sistnevnte mente at i tradisjonsstoffet de fant, var naturen, historien og levevilkårene på den norske landsbygda viktige elementer å formidle, helt i tråd med nasjonalromantikkens tanker. «Det man hadde å gå ut fra som genuint norsk, var naturen, ved siden av kunnskapen om historien og vissheten om en norsk bondestand» (Hodne 1995, 35). Deler av bondekulturen ble valgt ut for å representere det norske. «Historien ble belyst gjennom historisk forskning rettet inn mot folkets eldste historie, sagatid og middelalder» (Hodne 1995, 35). Historien skulle brukes til å befeste folkets rett til landet, og bøndene ble fremhevet som aktive deltakere i dannelsen av en nasjonal selvstendighet. «De var bindeleddet mellom den selvstendige norske staten i middelalderen og den norske staten etter 1814» (Hodne 1995, 41) «Den norrøne litteraturen, som man utga deler av, ble påstått å være norsk, ikke fellesnordisk» (Hodne 1995, 35).

2.5.2 Den kulturpolitiske fasen

I den kulturpolitiske fasen ble det innsamlede stoffet foredlet og formidlet til befolkningen. Fram mot 1900-tallet ble den norske naturen hyllet gjennom litteratur, kunst og musikk, som uttrykk for folkesjelen. Ibsen, Bjørnson, Gude og Grieg var sentrale personer i denne fasen.

«Forutsetningen for at denne prosessen skulle resultere i opplevelsen av en felles kulturell plattform for store deler av befolkningen, var en offentlighet som var mottakelig for nasjonaliserte kulturelementer» (Hodne 1995, 57).

Dannelsen av en nasjonal identitet hang nøye sammen med den historisk-politiske utviklingen av landet. Moderniseringen førte til en infrastruktur hvor landsdelene ble knyttet sammen. En enhetlig skole blir fremhevet som den viktigste enkeltfaktoren som formidler av nasjonale verdier og kultur. Stortinget vedtok i 1818 å erstatte dansk med norsk som morsmål i norsk skole.

2.5.3 Den nasjonalpolitiske fasen

«I den tredje fasen ble nasjonalkulturen aktivt brukt politisk for å oppnå full selvstendighet fra Sverige, som ble kronet med hell i 1905» (Spilling 2017, 5). Både fordi det hadde vært arbeidet lenge med identitetsskapende prosesser, og fordi landet allerede hadde fått en grunnlov i 1814, klarte Norge å oppnå politisk selvstendighet fra Sverige og utvikle en selvstendig nasjon og nasjonal identitet. Som en del av den nasjonale identiteten var det avgjørende å gå fra lokale skikker og tradisjoner i bygdene til å få felles tradisjoner, merkedager og symboler. Religiøse høytider og merkedager ble etter hvert felles for hele landet. Hodne nevner 7 hovedpunkter av generell karakter som har fått spesiell nasjonal utforming: opplevelsen av *naturen* gjennom diktning og egen aktivitet, spesielt *vinteraktiviteter*. «Fedrelandskjærligheten er kjærlighet til norsk natur» (Hodne 1995, 135). Det norske *språket* er et tredje aspekt, hvor utviklingen av to målformer kan knyttes til graden av norskhet, hvorvidt skriftspråket skulle baseres på dansk eller ta baseres på dialektene. «En felles *historisk hukommelse* ble etablert ved å bevisstgjøre nordmennene om deres fortid i landet» (Hodne 1995, 136). Felles *religion* er samlende for en etnisk gruppe. I grunnloven ble felles religion vedtatt. «Den evangelisk-lutherske religion skal være statens og regentens religion» («Eidsvoll og Grunnloven 1814» 2008a). Hodne fremhever kirkens rolle i sosial samhandling som viktigere enn som identifikasjon i identiteten. *Bondekulturen* er tidligere

nevnt. Felles *symboler* er avgjørende for en kollektiv identitet, og typisk norske symboler er nasjonaldagen 17. mai, flagget og bunader. Til sist nevner han *kunst* utarbeidet av norske kunstnere med bruk av norske symboler, fortellinger og natur.

2.6 Operasjonalisering av teori

Jeg skal i kapittel 3 i analysen først og fremst bruke begrepet *dialog* i lys av språkbruk i mitt materiale.

Et særtrekk ved Bakhtin dialogbegrep knyttet til språk, er at han ser « *ytringen* som talekommunikasjonens reelle enhet» (Bakhtin 1998b,13 – Lied 2004, 69). Et språklig utsagn vil aldri være isolert eller meningsbærende i seg selv,

Ytringen er karakterisert av at den er en *tematisk enhet*, og grensen for ytringen defineres som bytte av talende subjekt, det vil si bytte av taler: Ytringen avsluttes med at ordet blir overlatt til den andre. Denne definisjonen forutsetter altså andre deltakere i kommunikasjonen, i tillegg til taleren (Bakhtin 2003, 14).

En ytring er alltid i dialog med andre stemmer, her er individet forbundet med fortid og framtid, og individet er tett knyttet sammen med det kollektive. Mennesket vil på en og samme tid være i en indre monolog med seg selv og i dialog med andre (Lied 2004). «I følge Bakhtin er ytringen orientert i tre retninger: mot temaet / emnet, mot det ekspressive og mot adressaten» (Lied 2004, 71). Kommunikasjon og fellesskap finnes ikke bare i relasjonene og i menneskene. Dialogen og det relasjonelle kommer også til uttrykk i tekst og tegninger. Begrepene og teoriene som jeg bruker i analyseguiden bygger alle på Bakhtins teorier og er hentet fra Lieds avhandling.

I tråd med Lieds definisjoner, vil jeg bruke begrepet *verbal tekst* om en ytring som kun inneholder tekst, en *tegning* er en ytring med bilder, og *multimedial ytring* består både av tekst og bilde (Lied 2004, 64).

2.6.1 Analyse av tegninger

For å analysere tegninger er Karin Aronssons teorier og begreper nyttige.. Bildegrammatikken består av ikonografi / bildevokabular , det vil si hva som tas med, og hva som ikke tas med i

et bilde, aksentueringsregler, projeksjonsregler og kombinasjonsregler (Aronsson 1997, 230 – 235)(Lied 2004, 76). Aksentueringsreglene omhandler følgende detaljer,

- ❖ Framheving eller betoning i tegningen
- ❖ Størrelsesgradering
- ❖ Detaljsgradering
- ❖ Perspektiv
- ❖ Relativ distanse
- ❖ Sentralitet

«Det som er subjektivt betydningsfullt, er stort og / eller detaljert og / eller sentralt i bilde. Vi kan også lese ut av barns bilder hvilken posisjon ulike elementer har i et verdihierarki, sier hun (Lied 2004, 76). Bildenarrasjonen i et barns tegning kan ikke forstås fullt ut dersom vi ikke vet hvem tegneren har lyttet til, og hvem tegningen henvender seg til,

Analogt med dette kan vi snakke om bildets flerstemmighet. Det vender seg til ulike mottakere, og inneholder stemmer fra fortid og fremtid (Lied 2004,77).

2.6.2 Anaylse av verbal tekst

Roller, posisjonering og rammer

John Smith ser på skriving som en sosial handling som dermed har en sosial betydning. Han betegner å skrive som «skriftspråkshendelser» (Lied 2004, 78). «Vi bekrefter vår identitet gjennom slike handlinger. De får en sosial-symbolsk mening» (Lied 2004, 78). Han anser å skrive på skolen samtidig å være utprøving av ulike *roller*. «Gjennom ulike skriveroller kan elevene for eksempel vise hvordan han ser på seg selv som skrive eller hvordan han ønsker å bli oppfattet som skriver, for eksempel sett som eksperimenterende eller argumenterende forfatter kritisk journalist eller poet» (Lied, 2004, s 78). Ettersom rolle kan bli et statisk begrep, bruker han videre begrepet *posisjonering*, fordi skrivere posisjonerer seg i forhold til omverdenens normer og forventninger. Dette vurderes i forhold til selvoppfatning,

Sjølvposisjoneringen henger naturligvis sammen med hvordan vi tolker vår egen plassering i forhold til verden og konvensjoner omkring oss (Lied 2004, 79).

Mens roller og posisjonering omhandler selve skriveprosessen, knytter Smith *rammer* til den sosiale konteksten skriveprosessen foregår i. Her er kulturelle rammer sentralt. Tekst, dialog og kultur er knyttet sammen.

Derfor mener jeg at dette teoretiske perspektivet er overførbart til mitt materiale og temaet i oppgaven min. Roller og posisjoneringer kan, slik jeg ser det, knyttes til skriftlig kommunikasjon utenfor skolen.

Relieff og alternative verdener

«Lars Sigfried Evensen retter søkelyset mot relieff som skapes i samspillet mellom forgrunn og perspektiverende bakgrunn i elevtekster, og på hvordan bakgrunnen i dette relieffet gjenspeiler både elevens verdihierarki og verdier i elevens kulturelle kontekst (Evensen 1991, nr 6:46–64) (Lied 2004,81).

Kommunikasjon,

Evensen definerer kommunikasjon som er knyttet til kulturhistorisk utviklede mellommenneskelige praksiser. Når vi nærmer oss hverandre i konkrete lese- og skriveprosesser, trenger vi altså ikke å starte helt forfra hver gang. Vi har konvensjonelle, erfaringsbaserte ressurser å trekke veksler på, og vi kan forutsette at (noen av) disse er tilgjengelige også for våre samhandlingspartnere. (Lied 2004, 82)

Relieffteori har bakgrunn i «gestaltpsykologi, hermeneutikk, tekstlingvistikk, funksjonell grammatikk, litterær analyse og dialogisme» (Evensen 2003, 4),(Lied 2004, 81).

Gestaltpsykologien framhever menneskets tendens til å søke helhetlige tolkninger av komplekse, men enkelstående sanseinntrykk og erfaringer. Den hevder at mennesket, som art, er slik at det oppfatter mening som en relasjon mellom helheter, og av vi, som art, tolker enhver situasjon eller erfaring slik at det i ethvert tilfelle er én del som tydelig står fram (forgrunn) i forhold til resten (bakgrunn) (Evensen 2003, 4).

2.6.3 Det multimediale i barns yringer

Jeg har tidligere i oppgaven definert begrepet *multimedial yrting* knyttet til beskrivelse av mitt materialet. Anne Haas Dyson knytter begrepet *multimedial* til ulike verdener småskolebarn

forholder seg til når de skriver og tegner (Lied 2004, 85-86);

- ✓ Den imaginære tekstverden
- ✓ Den nære sosiale verden i skrive- eller tegnesituasjonen
- ✓ Dens egne, større erfaringsverden.

Erfaringsverdenen inkluderer barnas sosiokulturelle erfaringer, inkludert deres erfaringer med radioprogrammer, TV, film, skolehverdag, hverdagsaktiviteter osv (Dyson 2002,546) (Lied 2004,85).

Når barn arbeider med tekstene sine, arbeider de samtidig med forholdet til seg selv og andre. De går inn i ulike roller og samordner ulike tid- og romstrukturer (1988,384) sier Dyson» (Lied 2004,86). På den måten kan man se på det å uttrykke seg gjennom tegning og skrivning som identitetsarbeid, på et individuelt og kollektivt nivå. Har barnet selv ønsket å ytre seg i forhold til denne hendelsen? Er han / hun inspirert av foreldre eller andre i nære relasjoner som har vist et engasjement eller følelser i forhold til dette? Har ytringene blir laget i fellesskap i skolens regi? Mediedekning kan også ha spilt en viss rolle.

Stemme

Enhver ytring, muntlig eller skriftlig, er alltid skapt av en stemme, og denne stemmen er alltid ytret fra en synsvinkel. Sosiale og kulturelle forhold preger taleren, og er en del av bakgrunnen hennes. Temaet for ytringen og adressaten skaperen av ytringen har i tankene, påvirker også stemmen (Dysthe 1995, 52).

Sjanger

Sjanger handler om bestemte måter å uttrykke seg muntlig og skriftlig på, som er forutsigbare og stabile. De er almen kjente innenfor en kultur, samtidig som de er fleksible og kan tilpasses situasjon og tema,

Sigmund Ongstad har en triadisk model for framstilling av dialogene vi finner spor av i ytringer. Han bygger på Bakhtins essay om talegenrane og viser til Bakhtinsk forståelse av hva ytring er (Ongstad 2002,347). Han peker på at ytring alltid er i dialog, både gjennom innholdet, form og adressivitet. Ongstad ser altså dialogen en er i når en ytrer seg, som *trestemt* (Lied, 2004, 74).

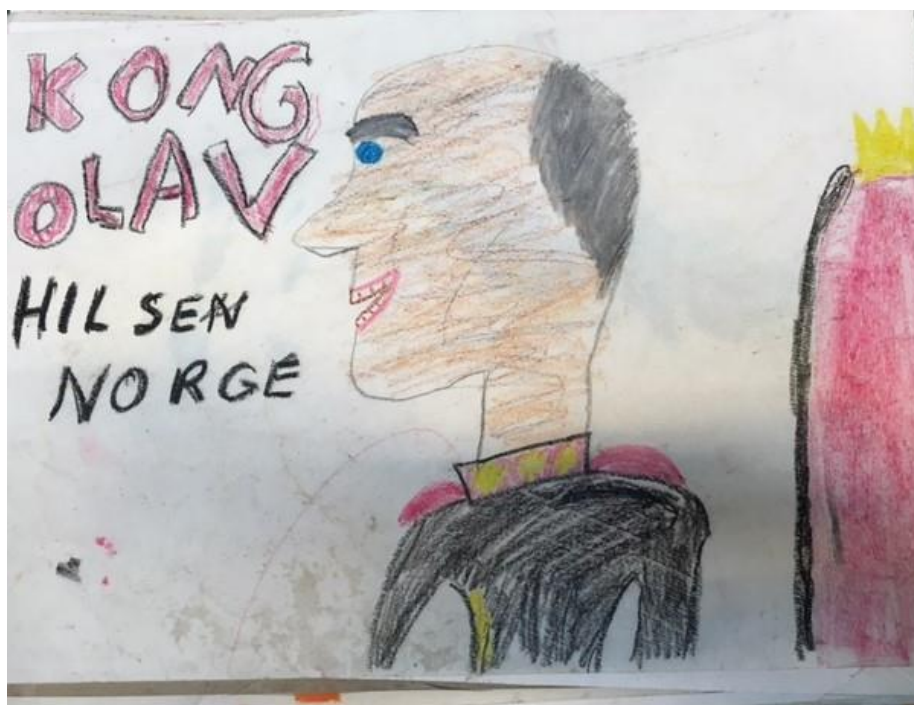
Lied bruker begrepet *flerstemt dialog* fra Bakhtin sammen med Ongstads triadiske modell i analyseguiden sin.

3 Analyse

3.1 Analyseguide

Ledd 1	Beskrivelse av innhold: virkemidler som får fram ytringens innhold og uttrykk - fokus og innholdselementer; komposisjon og fortellerforhold; stemning, ekspressivitet og engasjement	
Ledd 2	Framheving av element som kan gi signal om nasjonale identitetsmarkører <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rammer, roller og posisjonering</i> (slik det kommer til uttrykk gjennom innhold, form og adressivitet: sjanger og strukturering, tema, fokus og innholdselementer, vokabular og ikonografi: kontraster og relevanssignaler) - <i>Relieff og alternative verdener</i> (forgrunns og bakgrunnssignaler) - <i>Flerstemt dialog</i> (trekk som viser dialoger med lesere og sosiokulturelle kontekster, slik de kommer til uttrykk gjennom form, innhold og adressivitet). 	
Ledd 3	Mobilisering av kunnskap om barnets kontekst, temaer og symboler assosiert med kong Olav V <ul style="list-style-type: none"> - Tekst – og billedtolkning 	
Ledd 4	Tolkning <ul style="list-style-type: none"> - av <i>barnets ytringer</i> med bakgrunn i arbeidet med ledd I-III: Hva forteller barnet gjennom ytringen som kan tolkes i lys av en nasjonal identitet? - Av nasjonale <i>identitetsmarkører</i> som kommer fram i ytringene. 	

3.2 Analyse av figur 1

Figur 1

*Kong Olav
Hilsen Norge*

Innholdsbeskrivelse

Dette er en multimedial ytring som består av tre deler. Det er en tegning av Kong Olav V's ansikt og overkropp. Portrettet er i profil. Tegningen bærer preg av å være inspirert av et offisielt bildet tatt av kong Olav i 1957. På den venstre siden står det skrevet «Kong Olav hilsen Norge». Det står ett ord på hver linje, til sammen fire linjer med skrift. Til venstre i bildet er det tegnet en kongekrone og en kappe. Kappen er avgrenset med en markering nedover hele veien. Portrettet er sentrert i bildet og dekker omtrent 1 /3 av arket. Det er en smilende konge med rosa lepper som markerer munnen og hvite tenner. Øyet som vises i profil er i en sterk og klar blåfarge. Fargen brukes kun her, er det for å understreke et etnisk trekk ved å være norsk? Øyebrynet er tydelig markert, og det er en voksen utgave av kong Olav vi ser. Han er skallet på toppet av hodet, men har tett, samlet hår i bakholdet. Halsen er rett og litt lang. Han har på seg en jakke vi kan observere overdelen av, den er svart i bunnfarge, med rosa striper på skuldrene og en krage som er rosa og lysegrønn. Bokstavene i

tittel og navn: Kong Olav er skrevet med blokkbokstaver som har sort innramming og er fylt med rosa farge. «Hilsen Norge» er skrevet med blokkbokstaver og sort farge. Fargen sort går igjen i kongens jakke og i tegningen lengst til høyre. Dette understreker en tilknytning mellom kongen og Norge. Det er en fin, helhetlig stemning i ytringen, ettersom flere av fargene går igjen i alle tre delene av bildet. Portrettet er sentrert og stort og utmerker seg ved å være det viktigste. Bokstavene «Kong Olav» er plassert øverst og er større og med farger, sammenlignet med «Hilsen Norge» som står under.

Rammer og posisjoneringer

Her er det adressaten, kong Olav V, som er det viktige i hilsenen. Tegningen av han er sentrert i bildet, og understrekes av de store bokstavene i tittelen og navnet hans.

Alternativer verdener og relieff

Barnet posisjonerer seg som en del av fellesskapet Norge, og lager sin hilsen som en representant for dette fellesskapet. «Kong Olav» danner forgrunnen her. Hans navn og tittel er skrevet med store, fargerike bokstaver og plassert øverst til venstre på arket, og portrettet gjentar hovedtemaet i forgrunnen. Det er den avdøde kongen som hylles og minnes. «Hilsen Norge» danner bakgrunnen. Teksten er plassert under «Kong Olav», og bokstavene er mindre og i ensfarget sort. Bakgrunnen er av betydning. Kongekronen kan anses som en del av bakgrunnen. Her viser barnet at hun at hun kjenner til at kongekrone er noe som er typisk for en konge. På det punktet skiller kongen seg fra folket. Den som har laget ytringen har ikke skrevet en personlig hilsen eller knyttet hilsenen til kongens bortgang. Barnet som har laget ytringen har latt være å skrive navn og eventuelt alder. Jeg tolker det slik at «Norge» her representerer alle menneskene som bor i landet. Det er personer som kan ha medfølelse med den avdøde kongen, som minner han og tar avskjed med han. Barnet identifiserer seg med landet sitt. Hilsenen understreker at kongens bortgang har betydning for hele landet og alle menneskene i det. Sjangeren er en hilsen som har til formål å minne den avdøde kongen i fellesskap med andre. Jeg går ut fra at tegneren vet at hilsenen skal legges på slottsplassen.

Flerstemt dialog

Det er tydelig at adressaten her først og fremst er kong Olav V. Barnet er i dialog med en kulturell oppfatning av hva som er typisk ved en konge, en kongekrone og en staselig jakke

som er en uniformsjakke. Barnet er samtidig i dialog med seg selv, det er tydelig at det å være norsk er sentral del av identiteten. Dette fremheves som tidligere nevnt fordi det ikke finnes en annen hilsen eller navn på arket. I tillegg er hun i dialog med det nasjonale fellesskapet i landet. Kongens bortgang har betydning for hele landet Norge, han har hatt en viktig posisjon i og er selv en representant for fellesskapet han nettopp har forlatt gjennom sin bortgang.

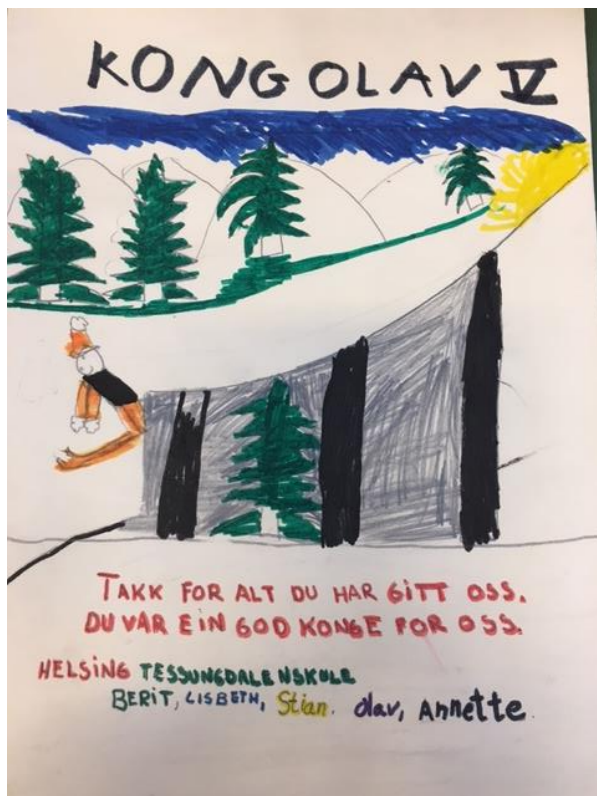
Nasjonalt symbol som er brukt i ytringen

Begrepet *Norge*.

Analyse av symbolet

Å bruke «Norge» som et begrep for et kollektivt «vi» gjøres i ulike sammenhenger. Navn på land brukes blant annet i internasjonale idrettskonkurranser og i politikken. Her kan det være et uttrykk for at hendelsen har en betydning for nasjonen Norge, det kan tolkes som en nasjonal, felles hilsen til kong Olav V.

3.3 Analyse av figur 2

Figur 2

Kong Olav V

Takk for alt du har gitt oss

Du har vært ein god konge for oss

Helsing Tessungdalen skule

Berit, Lisbeth, Stian, Olav, Anette

Innholdsbeskrivelse

Dette er nok en multimedial ytring. Bildet har en overskrift: «Kong Olav V» som er skrevet med store bokstaver med sort tusj. Under overskriften er det blå himmel, fjell som er skissert, men ikke fargelagt, grønne trær og en gul sol helt til høyre i bildet. Sola symboliserer varme og glede. I sentrum er det en hoppbakke hvor det er fargelagt vertikale striper. Et fint grønt grantre ved siden av hoppbakken tar opp naturbeskrivelsen fra skogen. En skihopper har akkurat satt utfor hoppkanten. Det er én tilskuer til hoppet. Tilskueren er liten, det kan være kong Olav V's hund. Skihopperen og tilskueren er fargelagt med oransje farge, en farge som

bare blir brukt på dem. Skihopperen er veldig detaljert, både kroppen, skiene og bevegelsen kommer godt fram. Disse to tingene til sammen understreker hva som er viktigs i tegningen. I det nederste feltet er står det skrevet:» Takk for alt du har gitt oss. Du var en god konge for oss». Helsing Tessungdalen skule Berit, Lisbeth, Stian, Olav, Anette. Det er brukt forskjellige farger på hilsenen. Selve hilsenen og ordet «helsing» er skrevet med rødt, «Tessingdalen skule» står i grønt, «Berit» er i grønn farge, «Lisbeth» i blå farge, «Stian» er navnet krevet med blyant og farget over med gult og «Olav» og «Anette» er skrevet med sort farge. Alle fargene som er brukt i hilsenen og navnene går igjen andre steder i bildet, og det skaper en fin helhet og en god stemning. Sentrum av bildet er hoppbakken og understreker at det er et viktig tema i bildet. Overskriften er et blikkfang, og er sentral i kraft av å innlede og vise hvem hilsningen er til. Den fyller nesten hele kortsiden.

Rammer og posisjoneringer

Forgrunnen i ytringen er hoppbakken og kong Olav som er i svevet. Hoppbakken er sentrert i bildet, og detaljene og fargen som bare brukes på kong Olav, mener jeg fremhever han med ytringen. Det siste elementet som fremheves er kongens hund. Overskriften ser jeg som en del av forgrunnen, både plassering og store, tydelige bokstaver. Bakgrunnen består av typisk

norsk natur, fjell og grantrær sammen med selve teksten i hilsningen med navn på skolen og barna som har laget den. Sjangeren vil jeg si er som et brev: overskriften viser at ytringen er laget til kong Olav. Tegningen og selve teksten er innholdet i brevet. Avsenderen er 5 barn som har skrevet på vegne av skolen sin.

Alternativer verdener og relieff

Kongen var en aktiv idrettsutøver og hoppet blant annet i Holmenkollen. I Holmenkollen i dag er det en statue av kong Olav på langrennsski, og hunden hans er med og understreker det tette båndet mellom dem. Elevene viser at de har kunnskap om at kongen hoppet på ski. De viser at kongen har en hund som ofte er med han.

Flerstemt dialog

Elevene har helt klart hatt kong Olav V i tankene da de laget dette brevet. Så de er i dialog med han, de minnes han gjennom en aktivitet han var kjent for. Ettersom denne hilsningen tydeligvis er laget på skolen, er elevene også i dialog med samtalen om kongens bortgang på skolen. Har læreren fortalt om kongen? Har de lest om han eller kanskje sett gamle filmer om livet hans? Tessungdale skole ligger i Tinn i Telemark. Så naturen i ytringen kan være inspirert av elevenes nærmiljø. Har elevene laget hver sin del av ytringen, som kanskje samsvarer med fargene på navnene deres? Det er tydelig at Stian har tegnet den gule sola. Elevene har laget ytringen i fellesskap, altså er i dialog med hverandres oppfatning av det de skal uttrykke.

Nasjonale symboler som er brukt i ytringen

Norsk natur og ski som nasjonalidrett

Analyse av symbolene

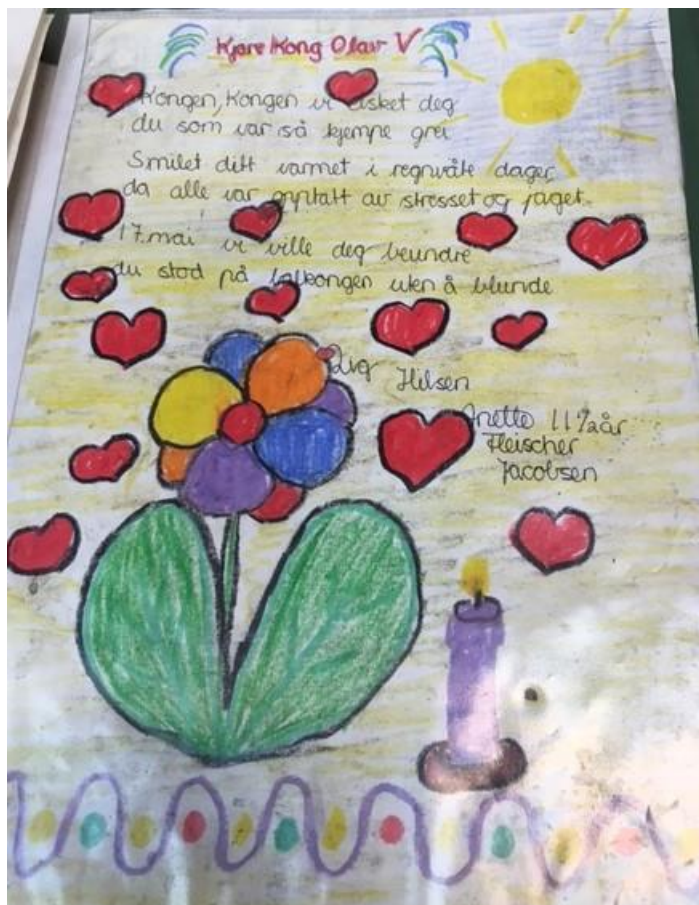
Norsk natur har en sentral plass i den kollektive identiteten. Som symbol representerer den en nasjonal stolthet over den vakre og mangfoldige naturen i landet, spesielt de høye fjellene og fjordene, blandet gjennom bruk av naturen til rekreasjon og aktivitet. Fenomenet *å gå på tur*, kan vel sies å være et typisk norsk fenomen, både å gå på bena og gå på ski (Goksøyr 1994).

I denne aktiviteten er naturen selve målet, det handler om naturen for opplevelsens egen skyld, uten et ytterligere formål.

På 1800-tallet utviklet det seg nasjonale idretter i de moderne nasjonalstatene. I følge Goskøyr var det flere grunner til at skisporten utmerket seg i Norge. Vinteren ble betraktet som en typisk norsk årstid, og skøyter ble allerede praktisert i England, USA og Holland. Det handlet om å finne noe særnorsk. I Norge fantes det en tradisjon for ski i store deler av Østlandsområdet, i Trøndelag og i Nord-Norge (Goksøyr 1994, 65). Dermed hadde deler av befolkningen allerede en erfaring med idretten.

Holmenkollen er et nasjonalt landemerke, og kong Olav hoppet der som kronprins i 1922. Det nye kongeparet fra 1905, Haakon VII og Maud av Norge, som var kong Olav V's foreldre, besøkte Holmenkollen i 1906, for å vise sin støtte til en nasjonal aktivitet (Goksøyr 1994, 68). Fra den tiden har det blitt en tradisjon at kongefamilien er til stede ved hopprenn i Holmenkollen.

3.4 Analyse av figur 3

Figur 3

Kjære Kong Olav V

*Kongen, Kongen vi elsket deg
du som var så kjempegrei,*

*Smilet ditt varmet i regnvåte dager,
da alle var opptatt av stresset og jaget*

*17. mai vi ville deg beundre
du stod på balkongen uten å blunde
Hjertelig hilsen Anette Fleischser Jacobsen, 11 ½ år*

Innholdsbeskrivelse

Denne multimediale ytringer består av en tegning som dekker hele bildet, sammen med en skrift som er plassert på den øverste halvdel av arket. I sentrum av bildet ser vi en stor,

fargerik blomst. 15 røde hjerter med sort innramming er plassert rundt omkring på arket fra høyden på bladene på den store blomsten. Hjertene er i ulike størrelse og viser en bevegelse som peker mot overskriften i rødt «Kjære Kong Olav V» Det er pyntet med blå streker i halvsirkeler på hver side av overskriften. Øverst til høyre er den en gul sol. Blomsten har store, to store, grønne blader og en grønn stilk, rød knopp og 3 blader farget i blått, to oransje blader sammen med et gult og et rødt blad. Til høyre for blomsten er det et blått lys med en gul flamme og en liten stett. Det kan symbolisere håp. Nederst i bildet er det tegnet en fin, blå bord med røde, grønne og gule prikker. Bakgrunnen i bildet er farget gult, bortsett fra solen, som har fått en blå bakgrunn. Jeg synes bildet formidler en glad stemning, med sterke primærfarger hvor blomsten, lyset og spesielt hjertene viser glede. Hjertene beveger seg oppover mot overskriften. At nesten alle fargene går igjen i hele bildet skaper en harmonisk helhet. Overskriften utmerker seg noe på grunn av den røde fargen og bevegelsene i pynten på sidene. Overskriften er likevel liten og kan tyde på at det ikke er det viktigste i bildet. Skriften som følger er på rim «Kongen, Kongen, vi elsket deg, du som var så snill og grei. Smilet ditt varmet i regnvåte dager, da alle var opptatt av stresset og jaget. 17. mai vi ville deg beundre, du stod på balkongen uten å blunde. Hjertelig hilsen Anette Fleishcer Jacobsen, 11 ½ år.

Rammer og posisjoneringer

Jeg opplever at det er teksten som er det framtrædende i ytringen, og at motivene og fargene er i bakgrunnen og løfter fram og understreker budskapet. Tekstsjangeren er dikt på rim, og formen er skrevet som det kunne ha vært en hilsen i en minnebok. Kanskje det er der jenta har fått idéen til utforming av teksten fra. I første delen av teksten beskriver hun kongen, som «kjempegrei» og med et varmt smil. Videre forbinder hun han med 17. mai, hvor det er tradisjon at kongefamilien vinker til barnetogene når de går forbi slottet.

Alternativer verdener og relieff

Ytringen er på den ene siden en personlig hilsen til kong Olav V, det vitner innholdet og motivene og fargene i tegningene om. Jenta posisjonerer seg som en representant for det norske folket, i det hun bruker «vi» i første strofe: «vi elsket deg». «Vi» i femte strofe kan ses som en beskrivelse av en sosial og felles opplevelse og tradisjon, i det hun skriver «17, mai vi ville deg beundre». Hun ser seg selv som en del av en større sammenheng. Det er ingen privat erfaring.

Flerstemt dialog

I denne ytringen er barnet i dialog med den avdøde kongen. Hun er samtidig i dialog med sin egen erfaringsverden og menneskene rundt seg «da alle var opptatt av stresset og jaget».

Videre er hun i dialog med klassekamerater og det hun forbinder med 17. mai, det vil si å gå i barnetog og vinke til kongen. Her bruker hun også «vi» i stedet for *jeg*.

Nasjonalt symbol som er brukt i ytringen

17. mai

Analyse av symbolet

Norges nasjonaldag 17. mai må sies å være den største årlige markeringen av nasjonal identitet og fellesskap. 17. mai 1814 ble Grunnloven undertegnet på Eidsvoll. I dag er det først og fremst en festdag med lange tradisjoner og ritualer. Det er Grunnlovens fødselsdag, som feires med flaggheising, barnetog, taler, sosiale aktiviteter og familie og vennelag over hele landet. «Den 26. april 1947 ble dagen innstiftet som en offentlig høytidsdag» (Aarnes 1994, 31). Det var ikke gitt at dagen ville bli en betydningsfull dag for hele nasjonen, men flere entusiastiske enkeltpersoner og grupper i befolkningen jobbet over flere år for å mobilisere massene til å få en følelse for dagen og være med å markere den. Som tidligere nevnt var Grunnloven viktig i selvstendigjøringen av landet. Unionen med Sverige begrenset hvordan dagen kunne markeres, og unionskongen Karl Johan var negativ til markeringen gjennom

1820-årene og forbød den til og med i 1828 (Aarnes 1994, 42). Både innholdet i dagen og formen er karakteristisk.

Vår nasjonaldag er i selve sin grunnkonsepsjon en politisk dag og har gjennom hele sin historie fortsatt å være det. Selve objektet for feiringen – Grunnloven av 17. mai 1814 er - i seg selv et liberalt politisk dokument. På en tid da eneveldet var den vanlige statsforfatning i de fleste europeiske land, instituerer den – etter tidens mest avanserte mønstre – en demokratisk statsskikk som måtte te seg radikal for samtiden (Aarnes 1994, 50).

Sigurd Aa. Aarnes trekker fram tre personer med stor innflytelse på hvordan markering av

dagen har utviklet seg til å bli det den er i dag. Matthias Conrad Peterson (1761 – 1833) som var redaktør for Adressecontoirs-Efterretninger (senere Adresseavisen), var politisk engasjert i forsvaret av Grunnloven og i opposisjon til Unionskongen Carl Johans forsøk på å få den endret i ikke-demokratisk retning (Aarnes 1994, 34). Han var inspirert av den franske revolusjonen, og i årene 1824 – 1828 skrev han en rekke artikler om Grunnloven. «Petersen ser festen som et folkepedagogisk middel til å vekke småborgerskapet i Trondheim til politisk bevissthet og oppslutning om Grunnloven» (Aarnes 1994, 34). De første masseferingene av dagen fant sted i Trondheim i 1826 og 1827. Formen på feiringen var en prosesjon hvor man gikk etter hvilken yrkesgruppe man tilhørte. En sivil prosesjon står i kontrast til militærparadene som er vanligere i andre land. Feiringene var i tillegg inspirert av de franske folkefestene og antikken.

Etter de første feiringene i Trondheim, overtok hovedstaden som senter for organisering av 17. maiferingene. Det politiske innholdet ble mer konsentrert som en motstand mot unionen med Sverige. Henrik Wergeland skrev sanger, taler og var hadde stort initiativ til hvordan feiringen av dagen skulle foregå. Aarnes påpeker at årsaken til at han ofte får æren for å innstiftet dagen, var at han skrev om begivenhetene på Eidsvoll, og han holdt en tale da de statuen av Krogh-støtten ble avduket 17. mai 1933. Carl Johans bortgang i 1844 utgjør et skille i 17. mai feiringene (Aarnes 1994, 42). 17. mai komitéene begynner, i hovedstaden i 1844 og i Bergen i 1847. Da ble det lov å feire dagen offentlig uten restriksjoner.

I 1844 gikk de første borgertogene.

Bjørnstjerne Bjørnsons navn knyttes til innføringen av barnetoget. Han var leder for 17. mai komitéen, som hadde ansvar for å organisere feiringen, og fikk godkjent forslaget om «Smaagutternes flagtog».

Det første barnetoget gikk av stabelen 17. mai 1870 i Christiania.

Det vi med sikkerhet kan si, er at ideen om barnetoget er blitt til i politisk radikale hovedstadsmiljøer som var opptatt av en demokratisering av skole og samfunn. Det springende punktet for barnetogets grunnleggere var nemlig at privatskolenes og allmueskolenes gutter skulle gå *sammen* i det *samme* toget» (Aarnes 1994, 48).

Jentene kom med i Kristiania i 1889.

I tillegg til de sivile prosesjonene, så ble dagen markert med sosiale aktiviteter som kapproing og klatrestang (Aarnes 1994, 44). Aktivitetene sørget for at arbeiderklassen også ble med og markerte dagen, og de var med på å skape felles aktiviteter rundt om i landet. Etter 1870 har feiringen av dagen beholdt sitt hovedinnhold og sin form. I dag er det tradisjon at familiene samles på skolene til leker og samvær etter barnetogene og borgertogene.

Fra 1906 har kongefamilien hilst folket fra slottsbalkongen hvert år, med unntak av krigsårene. En stor andel av skolene i hovedstaden går gjennom Oslo sentrum med musikkorps og barnetog med faner og flagg. De vinker til kongefamilien når de passerer Slottet.

3.5 Anaylse av figur 4

Figur 4

*Kong Olav var
snill og grei mot
invandrene. Kong
Olav var vår
konge også*

Venlig Hilsen Shomaila

Innholdsbeskrivelse

Denne tegningen er en multimedial ytring hvor sentrum i bildet er teksten. Over teksten er det en tegning av det pakistanske flagget og under er det en tegning av det norske flagget. Nederst på arket står det skrevet «Venlig Hilsen Shomaila» Bildet er pyntet med en bord med enkeltvis røde blomster med grønne blader. Borden rammer inn budskapet. Ytringer gir uttrykk for å ha et klart og tydelig budskap i midten som understrekes av flaggene. De er fargelagt i riktige farger og er like store.

Rammer og posisjoneringer

Shomaila, jenta som har laget ytringen, posisjonerer seg som en del av innvandrerne i samfunnet gjennom teksten. «Kong Olav var vår konge også» bærer preg av dette. Ved å tegne både det pakistanske og norske flagget posisjonerer hun seg som en del av to kulturbærende uttrykk. Det pakistanske flagget står øverst, noe som kan tyde på at hun først og fremst identifiserer meg de nære sosiale relasjonene og den pakistanske kulturen. Det norske flagget kan være et symbol på jentas identitet gjennom skole og å bo i landet Norge.

Alternativer verdener og relieff

I denne multimediale ytringen er det teksten som er i forgrunn. Den består av to tematiske deler og er plassert i sentrum av arket. Den første delen er en beskrivelse av kong Olav V. Den andre delen handler om relasjonen mellom kongen og innvandrerne. Flaggene danner bakgrunnen. De understreker og fremhever budskapet i teksten.

Flerstemt dialog

Sjangeren er her også i brevform, hun avslutter med «Venlig hilsen Shomaila». Barnet som har laget ytringen henvender seg ikke direkte til den avdøde kongen, derimot omtaler hun han.

Det virker som hun er i dialog med nasjonen Norge på den enes siden, mens hun på den andre siden er i dialog med minoritetene i landet. I den første setningen viser hun at hun har et standpunkt som mange innbyggere i landet vil slutte seg; at kong Olav V var «snill og grei». Hun legger til «mot innvandrere». Mener hun at ikke alle i landet er snille mot innvandrere, eller posisjonerer hun seg i forhold til kunnskapen om at han er Norges konge? Hun uttrykker seg på vegen av innvandrere, er det for å bekrefte dette for seg selv, eller for å vise det for andre innvandrere? Hun er helt klart i dialog med storsamfunnet; det må finnes en annen gruppe eller andre mennesker i tillegg, ettersom hun bruker ordet «også» i den andre setningen. Hun er i dialog med en almen oppfatning om at kong Olav V er en «snill og grei» konge for landet sitt. Samtidig får hun fram at ikke alle opplever at de er innenfor den samme gruppen. Hun forteller oss at noe i hennes erfaring tilsier at hun opplever landet som delt i *vi* og *dem*.. Tegningen av det pakistanske flagget understreker en kulturell identitet til noe i tillegg til det etnisk norske samfunnet. Hun er også i dialog med seg selv, det kan være hennes opplevelser og egen erfaring som kommer fram. Eller har dette blitt formildet til henne gjennom familie, skole eller massemedier? Uttrykket «venlig hilsen» kan være et tegn på en høflig distanse. På en annen side kan det være å vise respekt.

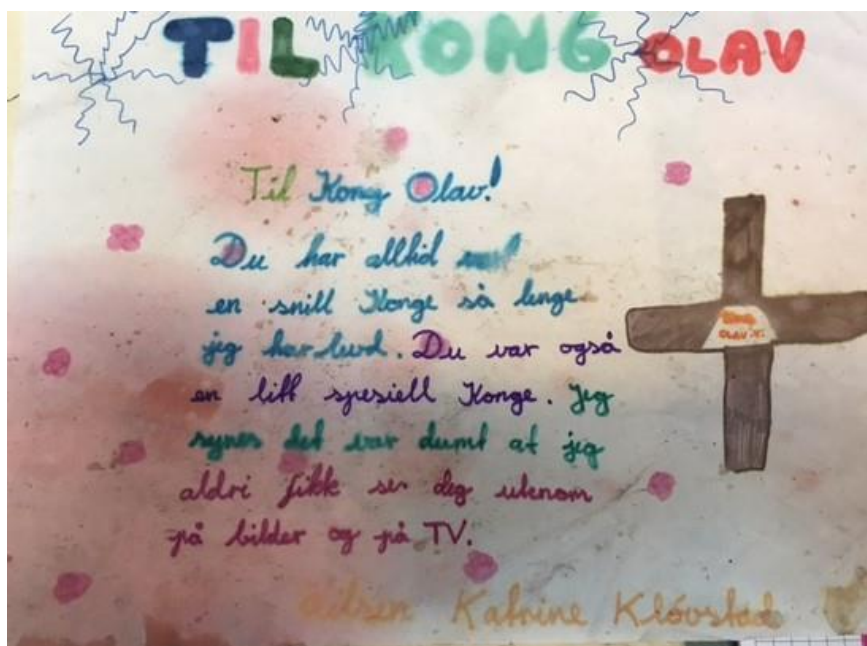
Nasjonalt symbol som er brukt i ytringen

Flagg som symbol på nasjoner

Analyse av symbolet

«Det norske flagget ble utformet av Frederik Meltzer og vedtatt av Stortinget 17. mai 1821. Melzer begrunnet forslaget sitt med at det nye flagget burde ha frihetens farger: rødt, hvitt og blått, men ellers en mest mulig tradisjonell utforming» («Norges flagg» 2016). Det er den franske revolusjonens farger og verdier som preger det norske flagget. I 1899 ble det lov å bruke flagget slik vi kjenner det, og etter unionsoppløsningen i 1905 ble dette det offisielle norske flagget. Flagget brukes på felles høytidsdager og minnedager, og viser en tilhørighet til fellesskapet i landet. Det er et sentralt symbol i 17. mai feiringen. Flagg brukes i tillegg i internasjonale idrettskonkurranser. Jeg anser flagget som identitetsmarkør på linje med navnet Norge. I et pluralistisk land vil flere flagg brukes, og måten flaggene er brukt på her kan være et uttrykk for en tokulturell identitet.

3.6 Analyse av figur 5

Figur 5

TIL KONG OLAV

Til Kong Olav!

*Du har alltid vært
en snill Konge så
jeg har levd. Du var også
en litt spesiell Konge. Jeg
synes det er dumt at jeg
aldri fikk se deg utenom
på bilder og på TV*

Katrine Kløvstad

Innholdsbeskrivelse

I denne tegningen som er en multimedial ytring, er overskriften og tegningen av et kors det første man legger merke til. Overskriften er skrevet med blokkbokstaver i flere farger. I overskriften har T blå farge, I rosa og L mørkegrønn. «KONG» er skrevet med grønne bokstaver og «OLAV» er skrevet i rødt. Korset er brunt, og i sentrum av korset står det skrevet «Kong Olav V». Arket er pyntet med små, rosa blomster. Det er også tre blå mønster

på linje med overskriften. Sentrert på arket står det skrevet en hilsen: Til Kong Olav! Du har alltid vært en snill Konge så lenge jeg har levd. Du var også en litt spesiell konge. Jeg synes det var dumt at jeg aldri fikk se deg utenom på bilder og på TV. Hilsen Kathrine Kløvstad». Hver setning har fått forskjellige farger på skriften.

Rammer og posisjonerings

Denne ytringen er et personlig brev til den avdøde kongen. «Til kong Olav» er brukt som en overskrift med pyntede bokstaver og gjentatt i overskriften i selve brevet. Hun posisjonerer seg i forhold til hvilken rolle kongen har spilt i hennes liv.

Alternativer verdener og relieff

Det er kong Olav som er i forgrunnen. Korset er framtrødende og det bærer kongens navn og tittel. Det er kong Olav V's bortgang som er sentrum av ytringen. Teksten danner bakgrunnen i ytringen.

Flerstemt dialog

I ytringen henvender jenta seg til kongen på en direkte og personlig måte. Hun er samtidig i dialog med kulturen hun lever i: «Du var en litt spesiell Konge». Dette må hun ha hørt i sosial sammenheng, muligens i familien sin eller på skolen. Hun har lært at han var en betydningsfull konge for folket sitt. Hun er også i dialog med seg selv, og reflekterer rundt forholdet sitt til kongen: «Jeg synes det er dumt at jeg aldri fikk se deg utenom på bilder og på TV».

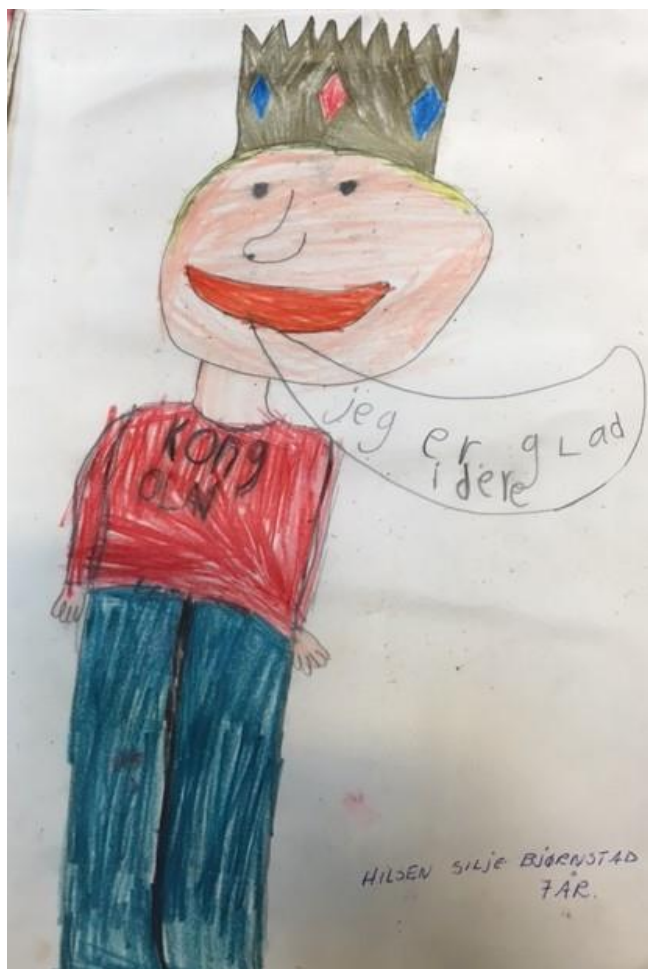
Nasjonalt symbol som er brukt i ytringen

Korset

Analyse av symbolet

Korset er det viktigste symbolet for kristendommen. I ytringen viser det til kong Olavs bortgang. I kristendommen viser korset til Jesu korsfestelse og oppstandelse, som muliggjør frelse og gir håp om evig liv. Religionen er nedskrevet i Grunnloven «Den evangelisk-lutherske religion skal være statens og regentens religion» («Eidsvoll og Grunnloven 1814» 2008a). Statsreligionen ble i 2012 erstattet av Den norske kirke gjennom en grunnlovsendring. Den norske kirke står fortsatt i en særstilling i landet når det gjelder medlemstall og i forhold til staten.

3.7 Anaylse av figur 6

Figur 6

Jeg er glad i dere

Kong Olav

Innholdsbeskrivelse

Dette er en multimedial ytring som hovedsakelig består av en tegning. Motivet er en smilende konge hvor hodet er sentrert på arket, og hvor kroppen heller litt mot venstre. Tegningen dekker store deler av arket, og det er ingen annen pynt eller andre symboler i tillegg til kongen. At det ikke er andre elementer som kunne ha virket forstyrrende for hovedelementet, gir det hele et rent uttrykk som framhever budskapet, nemlig kongen. På hodet har han en grønn krone med fine detaljer og to blå og en rød pynt i form av diamanter. Han har på seg en rød genser og en blå bukse. På brystet står det «Kong Olav» med stor skrift. Fra kongens

mun er det en snakkeboble som sier «jeg er glad i dere». Nederst til høyre er det skrevet «Hilsen Silje Bjørnstad 7 år».

Rammer og posisjoneringer

Jenta som har laget denne ytringen posisjonerer seg i forhold til kongen. Hun har en tanke om eller opplevelse av at kongen var glad i sitt folk, og hun posisjonerer seg som en mottaker av kongens kjærlighet og omsorg. Ved å bruke pronomenet «dere» identifiserer hun seg med det norske folk. Hun er samtidig i dialog med en almen kulturell oppfatning av kongen som en god konge for landet sitt og er glad i sitt folk. Selv om kongen er iført krone, ar han på seg en vanlig rød genser og blå bukse. Dette kan vitne om en nærhet mellom kongen og det norske folk, at selv om han er konge er han også en del av folket. Fargene som er brukt på klærne, rød og blå, er de samme fargene som er i flagget.

Alternativer verdener og relieff

Teksten i snakkeboblen danner forgrunn i ytringen. Tegningen fjerner enhver tvil om hvem som kommuniserer budskapet, en smilende kong Olav V med krone på hodet og skriften «kong Olav» med stor skrift på den røde genseren.

Flerstemt dialog

Ytringen viser at jenta er i dialog med storsamfunnets oppfatning av at kongen var glad i landet sitt og en god konge for folket. Hun er samtidig i dialog med en selvstendig oppfatning av kongen. Hennes subjektive oppfatning viser en god følelse for og minne om kongen. I konteksten hvor kongen har gått bort, er det hans kjærlighet som er det som opptar henne mest i ytringen.

Nasjonale symboler som er brukt i ytringen

Kongen som et nasjonalt symbol og en representant for landet sitt.

Kongen som en farsfigur for folket

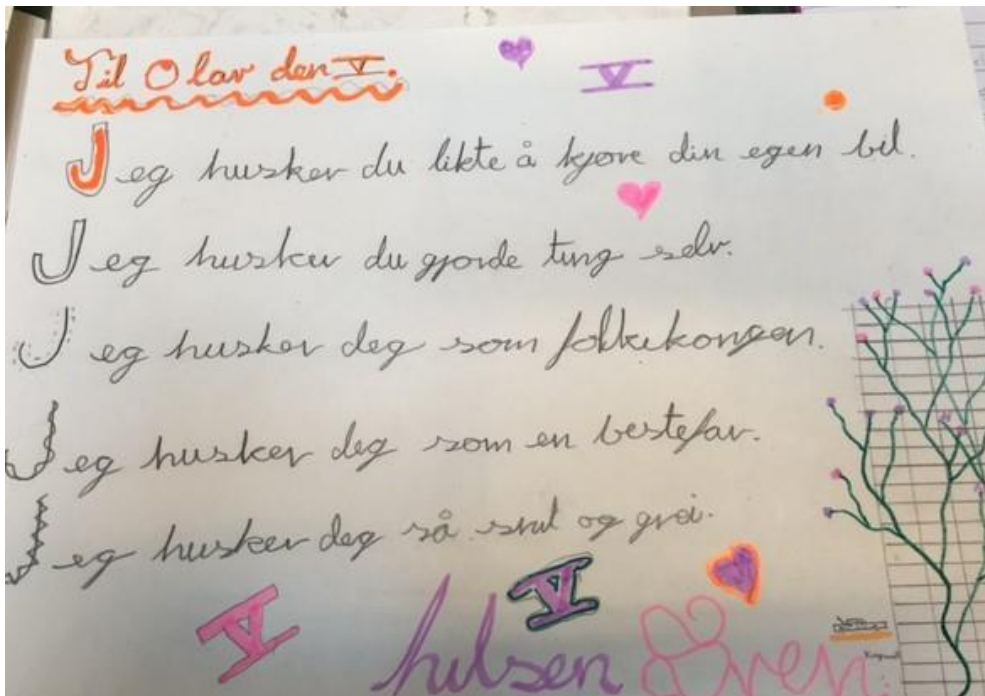
Analyse av symbolene

I Grunnloven står det at,

Norge skal være et innskrenket og arvelig monarki; det skal være et fritt, uavhengig og udelelig kongerike, og regenten skal føre tittel av konge («Eidsvoll og Grunnloven 1814» 2008b).

Monarkiet har en stor oppslutning blant folket. Landets kongefamilie har fulgt og respekt demokratiske prinsipper fra de ble innsatt i 1905. Kongen har ingen politisk makt, men har en symbolsk rolle som øverste leder for regjeringen. Kong Olav V var en populær konge, som fikk status som en far for landet og folket sitt.

3.8 Analyse av figur 7

Figur 7

Jeg husker du likte å kjøre din egen bil

Jeg husker du gjorde ting selv

Jeg husker deg som folkekongen

Jeg husker deg som bestefar

Jeg husker deg så snil og grei

Hilsen Iren

Innholdsbeskrivelse

I denne hilsenen er skriften det sentrale. Overskriften er skrevet med rødt med en fin bord under i samme farge: «Til Olav den V». Teksten som følger er: «Jeg husker du likte å kjøre din egen bil. Jeg husker du gjorde ting selv. Jeg husker deg som folkekongen. Jeg husker deg som bestefar. Jeg husker deg så snill og grei. Hilsen Iren». Ytringen er pyntet med små hjerter og tre romertall V, ett i rosa og to i lilla. Til høyre er det tegnet en klatrevegg for blomster og to slags grønne planter som begge er festet til klatreveggen med rosa og lilla bittesmå blomster på.

Rammer og posisjoneringer

Ytringene er formet som et personlig brev. Alle setningene begynner med ordet «jeg husker». Det kan være for å lage en rytme eller regelmessighet for å skape en helhet i teksten. Samtidig posisjonerer barnet på en måte som understreker at det er hennes erfaring og opplevelse av kongen som formidles. Hun viser at hun har kunnskap om kong Olav V, hun ytrer seg om hvordan han ble oppfattet i landet, og hvilke assosiasjoner hun får til han.

Alternativer verdener og relieff

Her er det hovedteksten som danner forgrunnen, det er jenta selv som står i sentrum. Overskriften, symbolene som brukes til pynt og tegningen danner bakgrunnen for teksten. Selv om overskriften er skrevet med fin, fargerik skrift og har en pyntebord rundt seg, er «hilsen» og jentas navn skrevet med større skrift, også den fargerik og pent uformet.

Flerstemt dialog

I denne ytringen er jenta i dialog med kong Olav, og teksten er på en måte en hyllest til han. Hun er også i dialog med almen oppfatning av noen særtrekk som ga kongen den posisjonen han hadde blant folk; at han «gjorde ting selv» og at han ble omtalt som «folkekongen». I tillegg er hun i dialog med seg selv, og assosierer kongen med en nær sosial relasjon som «en bestefar» og «snill og grei».

Nasjonale symboler som er brukt i ytringen

Folkekongen

Likhet som nasjonal verdi

Analyse av symbolene

«Kong Olav V var den første tronarvingen som vokste opp i Norge siden middelalderen» («Det norske kongehus» nedlastet 27.05 2017). Han gikk delvis på offentlig skole og var en aktiv idrettsmann, både innen seiling og ski. Under oljekrisen i 1973 tok kongen trikken til Frognerseteren for å gå på ski (Høgenhaug 2017). Kong Olav V fikk god kontakt med folket under mange av sine oppdrag, og han ble etter hvert kalt Folkekongen. Det nære forholdet mellom kongehus og folket er kanskje spesielt for vårt land. Det sammen gjelder tradisjonen med at de kongelige i stor grad har gått på offentlige skoler.

3.9 Sammenfatning av funnene i analysen

Symbolene jeg har funnet i mitt materiale kan på den ene siden knyttes til nasjonalromantiske idéer som naturen og skisporten som typiske norske elementer. På den andre siden har vi symboler som henger sammen med styreform og en politisk og historisk utvikling; kongehuset, flagget, 17. mai og korset. I kapittel 4 skal jeg drøfte symbolene jeg har funnet i min analyse i forhold til nasjonal identitet som historisk konstituert og sosialt konstruert.

4 Drøfting

4.1 Norge som et kollektivt «vi»

Navn og identitet er tett knyttet sammen. Egennavn presenterer individet for omverdenen, og familienavn kan understreke familieidentitet som en gruppeidentitet. Nasjonalitet viser til objektive kjennetegn som konkretiseres gjennom pass som identitetspapir, rettigheter og plikter innad i samfunnet, og når man beveger seg utenfor landets grenser.

Navnet «Norge», eller «Noreg» stammer fra vikingtiden og er funnet fra 800-tallet i utenlandske skrifter» (Schulte, Jahr, og Gundersen 2017)

Fra 1800-tallet har det eksistert to teorier for betydningen av navnet, *landet mot nord* og *landet langs de smale fjorder*. Det vesentlige i denne sammenhengen, er forestillingen om den nasjonale enheten Norge, mer enn selve navnet og geografiske skillelinjer (Schulte, Jahr, og Gundersen 2017). Her kan vi bekrefte Smiths teori om det historisk konstituerte gjennom flere kilder, blant annet i sagalitteraturen. Å utvikle en nasjonalstat er i utgangspunktet en sosial konstruksjon. På ett gitt historisk punkt var det en ny type samfunn. Dermed kan idéen nasjonalstat betraktes både historisk konstituert og sosialt konstruert.

Én ting er å vise til historiske kilder for navn på opplevde fellesskap, noe annet er å ta for seg hvor *enhetlig* dette fellesskapet var da nasjonen igjen ble dannet i løpet av 1900-tallet. Felles

språk er av stor betydning for individuell og kollektiv identitet. Språkstriden kan være et eksempel på forskjellige forventninger og målsetninger for et enhetlig Norge. Den ene linjen ønsket å fornorske det danske skriftspråket landet allerede brukte, mens Ivar Aasen (1813 – 1896) arbeidet for å skape et nytt skriftspråk basert på dialektene i landet. Dette ble kalt *målreising* (Skjekkeland 2016). Resultatet ble to offisielle skriftspråk som vi fortsatt har, bokmål og nynorsk. Å utvikle skriftspråkene stod sentralt i utviklingen av den nasjonale identiteten. Språkstriden skjer i løpet av den grunnleggende fasen i utviklingen av den nasjonale identiteten, og det var et viktig tema ved nasjonalromantikken.

Det etniske grunnlaget for danne nasjonalstaten Norge kan også diskuteres. Samene og kvenene er blant etniske minoriteter med egen historie, språk og religion, som falt utenfor majoritetsbefolkningen. Fra 1700-tallet ble samene utsatt for sterk misjonering, og fra midten av 1800-tallet ble det innført en sterk fornorskninglinje. «Skolelovene fra slutten av 1800-tallet fastslo at all undervisning skulle foregå på norsk» (Gaski 2016). Dette kan tolkes i lys av Hobsbawns teori om konstruerte fellesskap, at en fellesskapslinje velges på bekostning av det etniske og kulturelle mangfoldet for å befeste det nasjonale. Likevel var minoritetene få og utgjorde en marginal del av befolkningen. Det store flertallet hadde et felles språk og etnisk opprinnelse, og Smiths begrep *ethnie* handler om en subjektiv bevissthet og følelsen av et opplevd fellesskap. Minoritetene kan på den måten ha følt tilhørighet til begge de kollektive fellesskapene, til tross for at forholdet til det norske skjedde gjennom en fornorskninglinje. Et nasjonalt fellesskap er ikke en gitt størrelse, men et fellesskap som er åpent for nye grupper og individer, nye idéer og fortellinger. I Smiths teori inngår begrepet *lojalitet* som grunnleggende i en nasjonal identitet. Individet må ha tillit til samfunnet og oppleve en tilhørighet for at det skal føle lojalitet overfor landet det bor i. Slik jeg ser det, kan det diskuteres hvorvidt Smith og Hobsbawms teorier her nødvendigvis er konkurrerende. Utgangspunktet for teoriene er ulike, og når det gjelder å definere en nasjon, mener jeg at teoriene er mer komplementære enn rivaliserende.

4.2 Norsk natur

Bruken av norsk natur som uttrykk for noe særegent norsk, kommer fra den grunnleggende fasen med idéer fra den tyske romantikken. I nasjonalromantikken ble naturen og bøndenes liv i bygdene idealisert. Dette ble dannet i den kulturpolitiske og formidlet i den nasjonalpolitiske fasen i utviklingen av nasjonen. Kjærlighet til naturen må fortsatt sies å være en viktig identitetsmarkør i den nasjonale identiteten. Hobsbawn forbinder også bruken av naturen med den romantisk-nasjonalistiske perioden. Samtidig må det kunne sies at mange

nordmenn fortsatt har et nært forhold til naturen. Det er vanlig å oppfatte naturen som noe positivt, og mange bruker den som kilde til rekreasjon. Tradisjonen ved å ha hytte ved sjøen eller på fjellet, kan være et uttrykk for at naturen spiller en rolle i den kollektive identiteten. Et annet sentralt aspekt er at folket eier og har tilgang til naturen og den ressursene i fellesskap. Brukstilgangen til naturen er regulert i Allemannsretten, som ble vedtatt i Friluftsloven i 1957 («allemannsretten.no» 2017), og den igjen bygget på tradisjonen, eller sedvanen,

Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre almenhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes («[Allemannsretten - Lær mer om din rett til å ferdes i naturen](http://Allemannsretten)» 2017).

«Norge er blant få land i verden som har en allemannsrett, og den anses for å være en del av kulturarven» (2017). Etter min mening viser dette synet på naturen og tilgang til ressursene sentrale verdiene frihet og likhet i den kollektive identiteten i landet. Naturen som identitetsskapende symbol kan vi ikke knytte til noen historisk prosess, men vi kan ikke utelukke Smiths teorier uten videre av den grunn. Han avviser ikke at det finnes symboler som er valgt ut av en elite i landet som har som intensjon å bygge og forsterke den kollektive identiteten. Naturen blir i dag brukt til å markedsføre landet som turistnasjon og knyttes til næringer som landbruk og fiske. I reklameprodukter ser vi storslått norsk natur i reklamer for blant annet sjokolade og ost. Dette symbolet kan dermed sees i lys av begge aktuelle teorier.

4.3 Ski som nasjonalidrett

Ski kan oppfattes som en forlengelse av folkets forhold til naturen. Å velge en vinteraktivitet som nasjonalidrett var muligens ikke et opplagt valg. Den norske vinteren var nok en strevsom og utfordrende årstid for folk flest på slutten av 1800-tallet, med kulde og mørke i kombinasjon med dårlige hus og klær. I tillegg er vi en kystnasjon, og skisporten kan ikke praktiseres over store deler av landet.

Goksøyr ser utviklingen av idrett som et nasjonalt prosjekt i tre faser (Goksøyr 1998, 160). Den første fasen var fra 1830 til 1880 og hang sammen med en begynnende nasjonal feiring av Grunnloven 17. mai. Fram til denne tiden hadde markeringer og feiringer stort sett vært

lokale og knyttet til lokale ritualer og tradisjoner. Innføringen av en felles festdag 17. mai hadde tre sentrale punkter: «17. mai var en *verdslig* og ikke-religiøs begivenhet, den var *politisk*, og ikke minst var den *nasjonal* og ikke lokal. Likevel ble idrett helt fra starten et betydelig innslag i feiringen» (Goksøy 1998, 162),

Konkurranser i seiling, skyting, bryting, løping, klatring og fremfor alt roing var ment som «folkeforlystelser», men de var også i større grad enn de andre innslagene åpne for aktiv deltakelse fra brede lag av folket... De «arbeidende klasser» var ikke med på 17. mai-feiringen i særlig grad i de første delene av 1800-tallet med ett viktig unntak: røkonkurransene (Goksøy 1998, 162).

I denne fasen kan man si at aktivitetene hadde en demokratiserende effekt på samfunnet som hadde større betydning enn selve aktivitetene.

Den andre fasen varte fra 1880 til 1905, hvor det nasjonale kom i fokus på en helt annen måte enn tidligere. Idretter ble standardisert i større grad enn før for å gjennomføre konkurranser, og mange idrettslag ble stiftet. I følge Goksøy var det flere forhold som avgjorde at skisporten ble landets nasjonalidrett. For det første hadde eliten allerede valgt den ut, og den fungerte en stund som mer som en *idé* enn en idrett. «Innflytelsesrike gruppers syn på ski-idretten var at den inneholdt bestemte egenskaper og dyder som var sentrale i byggingen av norsk identitet» (Goksøy 1994, 69). For det andre hadde den en gjenklang i befolkningen. Det var en aktivitet som mange hadde en erfaring med og et forhold til, skiidretten var tradisjon i deler av landet og den spredte seg til flere deler. For det tredje kunne den knyttes til landets historie og myter, blant annet gjennom «arkeologiske funn av gamle ski og middelaldersagn» (Goksøy 1998, 170). Slik jeg vurderer det, kan den første fasen i hovedsak begrunnes ut fra Hobsbawns teori om nasjonal identitet som sosialt konstruert, både med hensyn til prosessen med å omforme skiidretten fra å være en *idé* til å bli en faktisk faktor i folkets liv som et fellestrekk, og at det var noe som hadde en resonans i store deler av befolkningen. Til tross for at mange hadde erfaring med å gå på ski, ble betydningen omformet i det kollektive. Å begrunne det nasjonale i aktiviteten til myter og historiske kilder er typisk for det historisk konstituerte synet som Smiths teorier bygger på.

I den tredje fasen fra 1900-tallet blir det nasjonale befestet gjennom idrettskonkurranser av internasjonal karakter utvikler seg. Det opplevde fellesskapet som Hobsbawn som beskriver kan ses i lys av egne erfaringer, men kan også være en indirekte erfaring ved å overvære eller se konkurranser hvor representanter fra fellesskapet konkurrerer på vegne av hele folket.

Avslutningsvis kan det nevnes at kongefamiliens tilstedeværelse ved Holmenkollrenn var med på å legitimere skisportens betydning for folket og den kollektive identiteten.

4.4 17. mai

Før de nasjonale 17. maifeiringene ble en tradisjon, fantes det i liten tradisjoner og feiringer som berørte hele nasjonen. Det var lokale tradisjoner, riter og feiringer som var gjeldene. Likevel var det én nasjonal markering befolkningen fortsatt husket i 1820-årene; «den store «Nationalfest» som Selskabet for Norges Vel hadde fått i stand 11. desember 1811 i anledning opprettelsen av eget norsk universitet» (Sigurd Aa. Aarnes 1994, 38). Dagen ble feriet over hele landet. Det vil Smiths teori kunne knytte til erfaring, som påvirker videre felles opplevelser og markeringer, og det ligner det Hobsbawns vil kalle ressonans i folket.

Som tidligere nevnt i punkt 4.3, hadde dagen også verdi som en verdslig feiring og aktiviteter. Det som tidligere var idrettskonkurranser, har blitt erstattet med en tradisjon aktiviteter foregår på skolene etter barnetogene. At skolene har ansvar for 17. mai feiringen i dag sørger for å opprettholde feiringen og aktivitetene, og de inkluderer barna og familiene. Det norske fenomenet *dugnad* er sterkt til stede denne dagen. Skolen og foreldre har felles ansvar for gjennomføring av dagen.

Feiringen av Grunnloven er i stor grad knyttet til et historisk fenomen med stor symbolsk verdi for den kollektive identiteten. Samtidig kan vi si at måten markeringene ble til på kan ses i lys av Hobsbawns teori. 17. mai kan dermed begrunnes ut fra begge teoriene.

Selv om markeringer er nasjonal, er lokale tradisjoner gjeldene denne dagen. Bruk av bunader, som festdrakter har blitt stadig mer populært. Gjennom direkte TV-sendinger får man vist fram mangfoldet fra små bygder og større byer. Det er en dag hvor man er stolt av sin lokale tilknytning samtidig som man feirer dagen sammen med hele nasjonen. Det opplevde fellesskapet er veldig viktig denne dagen.

I Norge er dagen en offentlig høytidsdag og dermed fridag. Slik er det ikke i alle land, og dagen er viktigere i Norge enn for eksempel i vårt naboland Sverige.

4.4.1 Flagget

Bruk av flagget innføres med småguttene tog i 17. mai feiring i 1869 (Aarnes 1994, 46). Flagget kan etter min mening sammenlignes med bruk av nasjonalitet. Det symboliserer noen felles verdier, tradisjoner og historie, og er kanskje det sterkeste uttrykket for en vi-identitet.

Å velge den franske revolusjonens farger til det norske flagget, kommuniserer noe utover verdiene frihet, likhet og brorskap. Det gjenspeiler humanistiske verdier, som har sin opprinnelse i antikken i Hellas og viser at Norges historie og kulturarv er inspirert av og bygger på en felles europeisk kulturarv. Utviklingen av demokrati som styreform som også har sin opprinnelse fra antikken i Hellas. Symbolene kan også sies å ha en spesiell verdi i den norske identiteten. *Frihet* kan symbolisere Norge som et selvstendig land, til tross for at landet oppnådde denne endelige friheten som nasjon etter at flagget, og til og med etter at det fikk sin egen grunnlov. *Likhet* skal jeg drøfte i eget punkt i 4.7. *Brorskap* kan vise til solidaritetstanken i sosialdemokratiet, som er landets nåværende styreform.

Korset i flagget viser til kristendommen som landets religion, og i tillegg kan det symbolisere et fellesskap gjennom flaggene til de andre skandinaviske landene, spesielt Danmark og Sverige som vi har vært i union med.

Flagget kan sies å være det viktigste materielle symbolet på nasjonal identitet. Å bruke flagget ved høytidsdager som 17. mai symboliserer både fellesskap og understreker at det Norges nasjonaldag. Nå som Norge er et mangfoldig samfunn med innbyggere som har sin identitet knyttet til flere land, brukes andre flagg enn det norske, for eksempel under 17. mai feiringen.

Den offentlige diskusjonen rundt hvilke flagg man skal tillatte i 17. mai togene reflekterer samtalen rundt hva det vil si å være norsk.

4.5 Kristendommen

I dag anses kristne og humanistiske verdier å være grunnpilarene i den norske kulturarven. Inga Bostad understreker at idéen om én norsk kulturarv er en konstruert idé, og at kulturarven består av mange forskjellige tradisjoner og tanker, blant annet den samiske kultur og romfolkets kultur. Hun definerer begrepet på følgende måte,

Tanken om kulturarv synes å omfatte kulturuttrykk som identitet, omgangsformer og livsstil, men også tradisjoner, høytider og kulturhistorisk innhold fra blant annet litteratur, musikk og kunst (Bostad, 2008, 144)

Hva er så den kristne kulturarven? I min oppgave bruker jeg kristen kulturarv som uttrykk for at den evangelisk-lutherske kirken er landets folkekirke, tidligere statskirke, og at dens trosgrunnlag og tradisjoner har vært sentral i en historisk og kulturell utvikling i Norge. Til tross for at den romersk-katolske kirken var den første konfesjonen som ble innført i Norge i tillegg til innføringen av flere og nye kirkesamfunn over tid, er bibelen og de kristne grunntankene og verdiene en enorm kunnskap og inspirasjonskilde for mange ulike kulturelle uttrykk, som litteratur, musikk og kunst i vår kultur. Ikke minst er kristne verdier sentrale i vår felleskultur. På den måten kan vi snakke om en kristen kulturarv som vår historie og vårt samfunn bygger på. Da vil den også kunne være av betydning på et kollektivt plan, selv om mange i dag ikke har en personlig tro.

I vår tid er det vanlig å betrakte religion som noe personlig og valgt. Da den evangelisk-lutherske kirken ble innført i landet, ble den erstattet med den romersk-katolske troen. Den ble påtvunget landet og folket ovenfra – og til og med utenfra – gjennom den dansk-norske unionen som ble styrt fra København. Over tid førte det førte det til religiøse, økonomiske og sosiale endringer for samfunnet. Norge var et lite land, med spredt bosetning, få byer og en veldig liten elite. Klostersvesenet ble avskaffet, og kirkebyggene ble litt etter litt erstattet av evangelisk-lutherske kirker.

I den romersk-katolske troen var ritualene og gudstjenestene det viktigste i praktiseringen av religionen. Folketro var også en innarbeidet del av bøndenes livstolkning, og mange ritualer handlet om balansen mellom det gode og det onde (Amundsen 2005). Vi må skille mellom kirkens normative budskap gjennom prestenes formidling, og den betydning den nye troen fikk for folks liv. Det religiøse budskapet i den evangelisk-lutherske konfesjonen legger stor vekt på forståelse og kunnskap om Guds ord. Lydighet og fromhet var av avgjørende betydningen for frelsen,

Fromhet var ikke primært rett praksis – den var rett forståelse.
Forståelsen handlet om å høre, forstå og anvende det hellige Ordet
(Amundsen 2005, 194).

Det var først og fremst det nye presteskaper som skulle formidle den nye læren. Med tiden skulle skolen få mandat til å styrke opplæringen i den kristne tro. Jeg vil redegjøre videre for dette punktet i 4.8 Skolen som formidler av nasjonal identitet.

4.5.1 Et historisk riss

Reformasjonen ble innført til Norge av den danske kongen Christian 3 i 1536 parallelt med at Norge mistet status som eget rike med eget riksråd («reformasjonen i norge» 2017), da landet var underlagt dansk styre. Å erstatte den katolske kirken med evangelisk-lutherske var en beslutning knyttet til politisk makt, og den ble dermed innført gjennom en elite og kom ikke fra folket selv. I organiseringen av det nye kirkesamfunnet ble pavedømmet erstattet av kongemakten (Amundsen 2005, 188). I tradisjonelle samfunn skiller man ikke mellom det religiøse og sekulære,

Religionen er «limet» som holder samfunnet sammen og som gir statsmakten legitimitet slik at den sosiale oppbygning og orden blir Guds egen skaperordning» (Thorkildsen 1995, 108)

Religion ligger her til grunn for kollektiv og individuell livstolkning, individet forholder seg i liten grad til mangfold og ulikhet, og ens rolle i samfunnet er ofte allerede bestemt når man vokser opp. Det kollektive er ofte viktigere enn enkeltindividers muligheter og selvstendige valg. Slik var det også i Norge. Religion, politikk og økonomi utgjorde en enhet. Kongen ble ansett å ha sin makt og beskytteroppgave for landet direkte fra Gud. Norge hadde monarkisk enevelde under Danmark fra 1600 – 1814. Det vil si at kongen hadde ubegrenset makt, og at makten var konsentrert hos én person. «Kongeloven fra 1665 kan anses som det dansk-norske eneveldets grunnlov. Fredrik III ga her uttrykk for hvordan eneveldet skulle forstås og praktiseres» (Amundsen 2005, 235). Der understrekes at Gud har gitt sin makt direkte til kongen, og at kongen har makt og rett til å bestemme over religion, politikk og økonomi i landene han regjerer. Da troen ble innført, skulle den erstatte den offisielle romersk-katolske troen. Det romersk-katolske presteskapet ble erstattet med prester som var lønnet av staten og underlagt kongen,

Lojalitet og oppmerksomhet skulle flyttes fra den romersk-katolske biskopen til Kongens presteskap, fra helgener til ordet, fra relikvier og valfartssteder og til hverdagslivet» (Amundsen 2005, 204).

Lydighet og fromhet var grunnleggende verdier. Fromhet skulle også beskrive kongen som det religiøse overhodet (Amundsen 2005, 234).

Demokratiseringen som skjedde gjennom Grunnloven av 1814 begrenset både kongens og

kirkens makt ved maktfordelingsprinsippet. I Grunnloven valgte de å videreføre den evangelisk-lutherske tradisjonen, og den skulle være hele folkets religion. Det understreker kirkens sentrale plass, også i det nye demokratiet og i det moderne samfunnet. Etter min oppfatning er kristendommen som et aspekt ved en nasjonal identitet i stor grad sammenfallende med landets historiske utvikling. I demokratiske nasjonalstater er skille mellom det religiøse og sekulære samfunnet vanlig. Det er nødvendig for å forsvare religionsfriheten. Den norske kirke har fortsatt en sentral plass i landet og i befolkningen.

4.6 Monarkiet

Å velge en konge var en del av den demokratiske prosessen i konstitueringen av landet i 1814. Den grunnlovgivende forsamlingen som ble valgt fra nesten hele landet for å foreslå en grunnlov, også kalt «Riksforsamlingen», valgte den danske prins Christian Fredrik til Norges konge («Eidsvoll og Grunnloven 1814» 2008). Allerede 14. august samme år ble Norge tvunget til inngå i union med Sverige. Den svenske kronprinsen kongen Carl Johan gikk med på å akseptere den norske Grunnloven, mot at Christian Fredrik forlot landet. I 1905 fikk Norge sin selvstendighet tilbake. «Danskfødte kong Haakon VII (1872-1957) ble det uavhengige Norges første konge i 1905» («norges konge 1905» 2017). Kong Haakon den VII var kong Olav V's far.

Kong Olav V var en populær konge, og det var et åpent spørsmål om den nåværende kongen, kong Harald, ville klare å opprettholde kongehusets viktige symbolske posisjon i befolkningen. Både kongen og de andre medlemmene av kongehuset har vist gjennom hele denne tiden at monarkiet er av betydning for det norske folk. Kong Harald fylte 80 år 21. februar i år, og i den forbindelse gjorde Norstat en undersøkelse på vegne av NRK rundt oppslutning om monarkiet. Den viste at 81 % av de spurte ønsker å beholde monarkiet i Norge, og det er mest populært blant de unge (NRK 2017). Under sin velkomsttale til kongeparets Hagefest i Slottsparken 1. september 2016, får kongen fram det mangfoldige i landet vårt og i den nåværende nasjonale identiteten,

Nordmenn er nordlendinger, trøndere, sørlendinger – og folk fra alle de andre regionene. Nordmenn har også innvandret fra Afghanistan, Pakistan og Polen, Sverige, Somalia og Syria. Mine besteforeldre innvandret fra Danmark og England for 110 år siden. Det er ikke alltid så lett å si hvor vi er fra, hvilken nasjonalitet vi tilhører. Det vi kaller hjem, er der hjertet vårt er – og det kan ikke alltid plasseres innenfor landegrensene («Det norske kongehus» nedlastet 27.05.17).

Både kong Olav V og kong Harald betraktes som folkekonger og farsfigurer for landet.

4.7 Likhet som nasjonal verdi

Fram til 1840 var religionen det sosiale limet i samfunnet (Amundsen 2005). Gjennom industrialiseringen og urbaniseringen oppsto arbeiderklassen, og levekårene endret seg for mange. Det gjorde også religionens posisjon i samfunnet. Arbeiderbevegelsen ble organisert ut fra en sosialistisk tankegang og arbeidernes rettigheter i arbeidslivet tok mye plass i det offentlige rom.

Vi liker å tenke at det er liten forskjell på folk når det kommer til muligheter og vilkår i landet vårt. Jeg mener at denne idéen er en del av den nasjonale identiteten.

Forholdet mellom eliten og resten av folket står i en særstilling i Norge. Sørensen understreker at det var mindre avstand mellom disse to gruppene i vårt land enn i andre europeiske land, og videre at idéene som eliten valgte ut hadde en gjenklang, eller en resonans, i befolkningen. Dette er et begrep Hobsbawm bruker i sin teori om nasjonal identitet. Til sist argumenterer Sørensen for at det fantes flere eliter i Norge på 1800-tallet, og at dette hadde en betydning i seg selv,

Det utviklet seg en alternativ, opposisjonell elite gjennom den politiske og sosiale dynamikken på 1800-tallet. I politisk forstand erobret denne opposisjonelle eliten makten fra den eksisterende embetseliten. Det konfliktfylte forholdet mellom embetseliten og den opposisjonelle strømmingen – som etter hvert konstituerte seg som en alternativ elite – kom ikke minst til syne gjennom selve nasjonsbyggingsprosessen (Sørensen 1998, 19).

Sammenlignet med andre land, har Norge bevart sin identitet som et samfunn med små sosiale og økonomiske forskjeller. Velferdsstaten skal sørge for at grunnleggende behov dekkes, og det er økonomisk spleiselag gjennom skatt og statlige midler. Helsevesen og utdanning blir i stor grad finansiert av gjennom dette, og stipend og studielån gjør det mulig for alle å ta høyere utdanning.

Enhetsskolen er en annen viktig pedagogisk idé som kan knyttes til likhetstanken,

Enhetsskole, den pedagogiske reformidé at hele skolevesenet er en organisk helhet som integrerer teoretisk og praktisk opplæring, elever fra alle sosiale grupper uten

hensyn til kjønn, intellektuell utrustning, geografisk tilhørighet og etnisk bakgrunn i en trinndelt fellesskole («enhetsskole» 2014).

4.8 Skolen som formidler av nasjonal identitet

Både Smith og Hobsbawn legger vekt på utdanningssystemets rolle når det gjelder å utvikle en nasjonal identitet. Det kan sies at dette er tilfellet også med hensyn til nasjonal identitet i Norge.

Et utdanningssystem vil alltid fylle en funksjon i samfunnet. Innholdet velges ut fra målet med undervisningen, noe som vil endre seg i takt med samfunnsstruktur og verdier i samfunnet.

I Norge var den første opplæringen for allmenheten religiøst motivert. Behovet for lesing knyttet til dåpsopplæring var kanskje den viktigste årsaken til at det et skoleverk ble utviklet i Norge. Dåpsopplæring var en forutsetning for å kunne motta nattverden, og presten og klokkeren var ansvarlig for opplæringen. «Ved Christian 6. *Forodning om konfirmationen* i 1736 ble konfirmasjonen gjort obligatorisk for alle barn. I paragraf 2 i forordningen het det at ingen barn kunne konfirmeres før de hadde vært på skolen og lært det nødvendigste i kristentroen (Mogstad 1997, 14). Ved den anledning fikk Pontoppidan i oppdrag å utarbeide katekismeforklaring og salmebok; *Sandhed til Gudfrygtighed* (1737), og den ble den mest brukte lærebok i den norske folkeskole i nesten 150 år. Kristendoms-kunnskap og lesing var obligatorisk for alle. Regning og skriving kunne foreldre velge for barna sine i tillegg (Mogstad 1997). Målet var både kunnskap, holdninger og utvikling av en personlig evangelisk-luthersk tro.

Fra 1840-tallet og utover forandret landet karakter på flere måter. Med den industrielle revolusjonen flyttet mange inn til byene som dermed vokste, og arbeiderklassen oppsto som en betydelig gruppe. Samfunnet gikk litt etter litt inn i en ny fase som et moderne land. I moderne, vestlige demokratier er religion adskilt fra politikk og økonomi. Skolevesenet er i all hovedsak sekulært. «Politisk endret det seg fra å være et embetsstyre til å bli et parlamentarisk demokrati i 1884» (Mogstad 1997, 16). Med disse forutsetningene ble på skolen mål og dens innhold forandret. Det ble en politisk diskusjon hvilke fag som skulle få plass i skolen i tillegg til kristendoms-kunnskapen. Kirken fikk konkurranse av den politiske eliten for å forme innholdet i skolen. «Med Folkeskoleloven fra 1889 ble det bestemt at skolen skulle både gi allmenndannelse og kristendoms-kunnskap» (Mogstad 1997, 15). I 1969 kom Grunnskoleloven med lovfestet 9-årig skolegang for alle barn. Mens de første skolene var begrunnet ut fra religiøs opplæring, ble grunnskolen ifølge Mogstad en sosialpolitisk

institusjon. Det var nettopp demokrati, toleranse og likhet som var viktig å formidle. Det nasjonale ble også stadig en mer sentral del av den kollektive identiteten, og en felles grunnskole og nasjonale læreplaner sørget for at både by og land samt alle landsdelene tok del i et opplevd fellesskap og lærte om felles kultur og tradisjoner.

Dag Torkildsen har i boka *Nasjonalitet, identitet og moral* (1995) sett på hvordan lesebøkene til P.A. Munch og Nordahl Rolfsen var med og formet forestillingen om det norske. P.A.

Munchs *Læsebok for folkeskolen og Folkehjemmet* fra 1863, inneholdt folkeeventyr, dikt, fortellinger og sekulære tekster. Den var en lærebok i flere fag, mer enn en bok for å lære å lese,

Det overordnede mål var å vekke deres bevissthet om folket/familiefellesskapet egenart og arv og deres kjærlighet til dette fedrelandet/hjemlandet som motivasjon for en bestemt atferd basert på bestemte verdier som nå fikk ny begrunnelse og til dens ny utforming (Thorkildsen 1995).

Nordahl Rolfsens *Læsebok for folkeskolen* fra 1892 har først og fremst som mål å oppdra barna til borgere. «Allmenndannelsen skal altså ikke ha en kosmopolitisk karakter, men en nasjonal og demokratisk» (Thorkildsen 1995, 84). Slik jeg forstår det kan disse to lesebøkene vise hvilken rolle skolen kan ha i utviklingen av en kollektiv, nasjonal identitet. De vektlegger forskjellige deler ved kulturarv og identitet. P.A. Munch har valgt tekster hvor kristen moral og den historiske bakgrunnen for en felles nasjonal identitet er viktig, og han tar utgangspunkt i familien. I Rolfsens lesebok derimot, er samfunnsborgeren det viktigste, selv om den religiøse livstolkningen er med. Det nasjonale fellesskapet fremheves foran familien.

Fra 1890 til 1990 endret det norske samfunnet seg drastisk. Det ble et stadig mer sekulært og individualistiske samfunnet hvor den evangelisk-lutherske kirke fikk stadig mindre innflytelse i samfunnet. Samtidig fikk Norge en større innvandring fra flere verdensdeler, blant annet gjennom familiegjenforening. Alle de store verdensreligionene fant sin plass, og flere kristne konfesjoner blir viktige. Kristendomsfaget i grunnskolen endret karakter gjennom politiske forhandlinger.

Det er likevel et særtrekk ved norsk skole at den bygger på *kristne* verdier, i tillegg til de humanistiske i Formålsparagrafen i Opplæringsloven («Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Lovdata» 2017).

I 1994 ble det vedtatt en ny grunnskolereform i Stortinget. Grunnskolen ble utvidet til 10 år. Et utvalg ble nedsatt av departementet for å fremme et forslag om hvordan opplæringen kunne

- gi alle barn og unge innsikt i og forståelse for kristen tradisjon og kulturarv
- gi innsikt i og forståelse for andre religioner og livssyn og øke ferdighetene mellom dialog mellom livssyn (Mogstad 1997, 22).

Utvalget ble kalt Pettersensutvalget og leverte sin innstilling: Identitet og dialog (NOU 1995:5). Den knytter identitet til å essensialistisk kulturforståelse, hvor kristen tro, tradisjon og kulturarv er en del av den kollektive identiteten. Dialog handler om å være trygg i sitt eget for så å lære om å kunne respektere andres livsoppfatninger, tradisjoner og tro. På samme tid skal skolen og religionsfaget være en fellesarena hvor alle skal møtes. Å fokusere på identitet og dialog kan sies å speile samfunnets behov for at skolens skal hjelpe til med og tilrettelegge for identitetsutvikling, og dialog reflekterer det mangfoldige samfunnet. Krogseth (2010) hevder at pluralismen og fragmenteringen i samfunnet har ført at det har vært vanskelig å utvikle en helhetlig identitet for den enkelte. Dermed kan Identitet og dialog oppfattes som et uttrykk for skolen skal være en motkultur til resten av samfunnet, og at kunnskap om historisk og kulturelle røtter skal være med i den kollektive identiteten.

Vi finner formålet med opplæringen i § 1-1, hvor det blant annet står,

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon(...) Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon. Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte

(«Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Lovdata» 2017)

Hvis vi bruker utviklingen av skolen som et bilde på utvikling av kollektiv identitet, kan vi si at i det førmoderne Norge var den kollektive identiteten knyttet til den religiøse identiteten. Kristendomsfaget i skolen skulle gi elevene opplæring i religionen, men samtidig rette

holdninger og dyder. Med Nordahl Rolfsens lesebok ble målet med opplæringen endret fra religiøs tro og lydighet som viktigste dyd, til at elevene skulle utvikle seg til borgere i samfunnet og ha lojalitet til nasjonen. På den måten ble skolen avgjørende for å danne en nasjonal, kollektiv identitet.

4.9 Hvilken rolle kan den nasjonale identiteten se ut til å ha i dag?

Det er vanlig å beskrive dagens samfunn som postmoderne. Postmoderne samfunn kjennetegnes av stort mangfold, differensiering og stor valgfrihet, men samtidig et stort ansvar for enkeltmennesket å ta de riktige valgene i livet. Mangfoldet omhandler blant annet mange religioner og sekulære livssyn. Det finnes ikke lenger én stor fortelling som alle kan kjenne seg igjen i og har som utgangspunkt for livstolkning. Samfunnet består av små og store grupper som bekjenner seg til mange forskjellige livstolkninger, og noen av oss føler tilhørighet til flere kulturer og land. De store grunnfortellingene er erstattet av mange små fortellinger. Otto Krogseth hevder at identitetsutviklingen på individnivå i et postmoderne samfunn er krisetruet (Krogseth, 2010). Men hvordan påvirker dette på et kollektivt nivå i storsamfunnet? Er opplevelsen av å leve i et norsk samfunn med noen særtrekk fortsatt av betydning for befolkningen på et kollektivt nivå? Eller endrer den kollektive identiteten seg i retning av en europeisk eller global identitet?

Norge er en del av Europa geografisk, historisk og kulturelt. Vi er nært knyttet til Europa gjennom handelsavtaler og gjennom EØS avtalen. Sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen og forskningssjef ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt og professor II i internasjonal politikk ved Universitetet for miljø og utvikling, Ivar B Neumann skrev en rapport om nettopp norsk og europeisk identitet i en rapport for Europautredningen i 2011 (Hylland Eriksen og Neumann, 2017). De argumenterer for at den kollektive identiteten i Norge er i liten grad knyttet opp mot det europeiske, blant annet fordi vi ikke er med i EU, og ettersom kollektiv identitet i stor grad er relasjonell, og til tross for at samarbeidet med Europa er viktig for økonomi og samhandling på mange områder, er ikke relasjonene nære nok til at vi føler en lojalitet til en større kollektiv identitet. Dermed vil idéen om å være en verdensborger i et globalt samfunn se ut til å være umulig. Bevisstheten om det europeiske og det globale vil likevel være til stede i den kollektive identiteten.

Nasjonal identitet ser fortsatt ut til å være den viktigste i den kollektive identiteten i et postmoderne samfunn, men *hva* som kjennetegner hva det vil si å være norsk vil alltid romme muligheter for endringer og tilskudd av nye symboler og tradisjoner.

5 Oppsummering

Etter min oppfatning viser mitt materiale av noen utvalgte barnetegninger fra Slottsplassen i anledning Kong Olav V's bortgang noen sentrale trekk ved vår nasjonale identitet.

Jeg har forstått nasjonal identitet som en kollektiv identitet. Med kollektiv identitet menes at det finnes objektive hendelser, symboler og elementer i kulturen som er felles for en gruppe mennesker. Samtidig eksisterer bevisstheten om og opplevelsen av den i hvert enkelt individ. Nasjonal identitet kan regnes som i en særstilling, som viktigere enn andre kollektive identiteter. Hver nasjon har sitt unike grunnlag for nasjonal identitet. Jeg mener å ha vist i min oppgave at norsk nasjonal identitet i stor grad bygger på historiske elementer. En viktig del av den norske historien, er idéen om *felles opphav*. Det norske fellesskapet kan sies å gå tilbake til sagatid og middelalder. Det er i tråd med A.D. Smiths teori om utvikling av en nasjon og nasjonal identitet som historisk konstituert. Det samme gjelder bruk av bøndene som et symbol på et nasjonalt fellesskap, ettersom de i nasjonsbyggingen representerte bindeleddet mellom fortid og nåtid. Monarkiet har vært en del av nasjonsbyggingen av landet, både da det var i union med Danmark og Sverige, og da vi fikk vår egen grunnlov 17. mai 1814. Monarkiet henger sammen med landets historie, konstitusjon og styreform. Kong Olav V var en populær konge og fungerte på mange måter som en farsfigur. Kongehuset har fortsatt stor oppslutning i befolkningen.

Hobsbawns teorier om utvikling av nasjoner og nasjonal identitet som sosialt konstruerte, kan etter min mening ses i sammenheng med grunnlaget for det nasjonale fellesskap. Å velge ut en majoritetsbefolkning for å skape en fellesskap ut fra det, på bekostning av minoriteter som samene og kvenene ble bevisst gjort av den politiske eliten. Hans teori finner vi i stor grad igjen i oppfinnelsen av 17. mai som en nasjonal feiring. Kjærlighet til naturen og ski som nasjonalidrett er andre eksempler. Det kan diskuteres om uttrykket «å være født med ski på beina» i dag har større betydning som en nasjonal idé enn oppslutningen om selve aktiviteten. Målet med de sosialt konstruerte symboler og aktiviteter er å skape lojalitet til nasjonen og skape et grunnlag for et fellesskap i befolkningen. Selv om de ble innført av en politisk og kulturell elite med et spesielt formål, måtte de finne en resonans, eller en gjenklang i befolkningen for å bli en del av kulturen og den kollektive identiteten.

Det var ikke i den evangelisk-lutherske kirken eliten søkte for å finne nasjonale symboler for å utvikle en nasjonal identitet. I demokratiseringsprosessen tok politikerne og kultureliten avstand fra religionen. Demokrati handler i stor grad om å gi makten til folket. Da var det nødvendig å begrense kirkens makt.

Likevel har Statskirken og etter hvert Den norske kirke stått i en særstilling i landet.

Utdanningssystemet har vært av stor betydning for å utvikle en nasjonal identitet, når det gjelder å bli kjent med landets historie, religion, kulturelle uttrykk, kristne og humanistiske verdier, demokratiske idéer og felles tradisjoner. Feiringen av Grunnlovsdagen 17. mai sammenfatter på flere måter symbolene jeg har redegjort for og drøftet. Det er en markering av frihet, demokrati og selvstendighet, og den feires med en folkefest som kan sies å bekrefte og forsterke det nasjonale identiteten.

Formålet med folkeskolen med Skolelover fra 1889 var en opplæring i den evangelisk-lutherske tro, en forberedelse til konfirmasjonen og voksenlivet. Da Norge var et tradisjonelt, førmoderne samfunn, var det den evangelisk-lutherske troen som var den store fortellingen i landet.

Etter at Norge utviklet seg til et parlamentarisk demokrati og endret seg til et moderne samfunn gjennom industrialiseringen, ble fortellingen om Norge til landets store fortelling man bygget livstolkningen på, og da spesielt gjennom opplæringen og sosialiseringen i fellesskolen. Likevel forsvant ikke den evangelisk-lutherske troen. Kristne verdier og holdninger er sentrale i den nasjonale identiteten. Den har beholdt en viktig posisjon som grunnlaget for livstolkning for mange. Kirkelige tradisjoner har fortsatt stor betydning den dag i dag; en overveiende stor andel av befolkningen velger kirken til overgangsriter og ved store høytider. Samtidig endrer religiøsiteten seg. Norge har blitt et flerkulturelt land, og mange innbyggere føler tilhørighet til flere religioner og kulturer. Samfunnet er preget av å være et postmoderne samfunn. Det finnes ikke lenger bare én stor fortelling som fungerer som utgangspunkt for livstolkningen. Likevel viser deg seg, i hvert fall foreløpig, at det er den nasjonale identiteten som har størst betydning i den kollektive identiteten i landet vårt. Å føle seg som en del av et fellesskap og oppleve en helhet i seg selv, er viktig i enhver identitet, både individuell og kollektiv. Jeg synes det passer å avslutte min oppgave ved å gå tilbake til kong Haralds velkomsttale ved kongeparets Hagefest i Slottsparken 1. september 2016,

Det vi kaller hjem, er der hjertet vårt er – og det kan ikke alltid
plasseres innenfor landegrensene
(«Det norske kongehus» nedlastet 27.05 .17)

Litteraturliste

- «Allemannsretten - Lær mer om din rett til å ferdes i naturen». 2017. *Aktiv I Oslo.no*. Hentet 3. august 2017 fra <https://www.aktivioslo.no/info/allemannsretten/>.
- «allemannsretten.no». 2017. *allemannsretten.no*. Hentet 3. august 2017 fra <https://allemannsretten.no/>.
- Amundsen, Arne Bugge. 2005. *Norges religionshistorie*. Redigert av Arne Bugge Amundsen. Oslo: Universitetsforlaget
- Aronsson, Karin. 1997. *Barns världar - barns bilder*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bakhtin, Mikhail. 2003. *Latter og dialog: utvalgte skrifter*. Bd. 44. Cappelen upopulære skrifter, Ny rekke. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Bakhtin, M. M. 2007. *Speech Genres and Other Late Essays*, s 159 – 170. University of Texas Press Slavic Series Speech Genres and Other Late Essays. University of Texas Press.
- Danbolt, Lars Johan. 2007. *Gråte min sang: minnegudstjenester etter store ulykker og katastrofer*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- «Det norske kongehus». *Store norske leksikon*. nedlastet 27.mai 2017
- Dysthe, Olga. 1995. *Det flerstemmige klasserommet: skriving og samtale for å lære*. Oslo: Ad Notam Gyldendal : I samarbeid med NAVFs program for utdanningsforskning. Hentet fra http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008022900021.
- «Eidsvoll og Grunnloven 1814». 2008a. Artikkel. *Stortinget*. Hentet 23 januar 2017 fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Grunnloven/Eidsvoll-og-grunnloven-1814/>.
- «Enhetsskole». 2014. *Store norske leksikon* Nedlastet 11. august 2017 fra <http://snl.no/enhetsskole>.
- Gaski, Harald. 2016. «samenes historie». Nedlastet 28. mai 2017 fra *Store norske leksikon*. http://snl.no/samenes_historie.
- «Gil-Spilling, Anja Norsk-nasjonal-identitet-NFLnytt-54-2009.pdf». 2017. Nedlastet 21 april 2017 fra <http://folkeminner.no/wp-content/uploads/2011/10/Anja-Gil-Spilling-Norsk-nasjonal-identitet-NFLnytt-54-2009.pdf>.

- Goksøyr, Matti Goksøyr. 1994. «Nasjonale Idrætter -et 1800-tallsprodukt?» I *Nasjonal identitet - et kunstprodukt?*, redigert av Øystein 1954- Sørensen. Oslo: Norges forskningsråd. Hentet fra http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008010304099.
- Goksøyr, Matti Goksøyr. 1998. «Idretten og det norske: Aktivitet som identitet». I *Jakten på det norske Perspektiver på utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet*, redigert av Øystein Sørensen. Oslo: Pensumtjeneste.
- Gravem, Peder. 1996. *Livstolkning*. Oslo: Universitetsforlaget, Institutt for Kristen Oppseding.
- Hodne, Bjarne. 1995. *Norsk nasjonalkultur: en kulturpolitisk oversikt*. 1. utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Hylland Eriksen, Thomas og Neumann, Iver B. 2011. «Rap2-identitet.pdf» Nedlastet 6. august 2017 fra <http://www.europautredningen.no/wp-content/uploads/2011/04/Rap2-identitet.pdf>
- Høgenhaug, Marte. 2017. «– Som da kongen tok trikken». *Nettavisen*. Nedlastet 27. mai 2017 fra <http://www.nettavisen.no/na24/-som-da-kongen-tok-trikken/1980802.html>.
- Igland, Mari-Ann, og Dysthe, Olga. 2001. *Dialog, samspel og læring*. Redigert av Dysthe, Olga. Oslo: Abstrakt forlag
- Johansen, Hanne Elisabeth. 1997. «Norsk nasjonal identitet og europeisk identitet: en sammenlignende analyse av identitetsskapende strategier». Universitetet i Oslo. Nedlastet 28. mars 2017 fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-940>.
- Kristensson Ugglå, Bengt. 1994. «Kommunikasjon på bristningsgränsen: en studie i Paul Ricoeurs projekt». Stockholm: Östling.
- Krogseth, Otto. 2010. «Pluralisme og identitet (Utdrag; Del A: Teorifeltet, s 13 - 184)». I, 171. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Leirvik, Inga Bostad. 2008. *Verdier*. Redigert av Oddbjørn Leirvik, Åse Røthe. Oslo: Universitetsforlaget
- Lied, Sidsel. 2004. «Elever og livstolkingspluralitet i KRL-faget: Mellomtrinnslever i møte med fortellinger fra ulike religioner og livssyn. Rapport 11, Høgskolen i Hedmark
- Lied, Sidsel, og Hans Löden. 2014. «En kilde til informasjon om det norske samfunnet; minnematerialet etter 22.juli». *Arkivmagasinet*, nr. 2: 29–32.

- «Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) - Lovdata». 2017. Nedlastet 27. juni 2017 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1.
- Lunden, Kåre. 1993. *Nasjon eller union?: refleksjonar og røynsler*. Oslo: Samlaget. Hentet fra http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008010801010.
- Mogstad, Sverre Dag 1948-. 1997. *Fag, identitet og fortelling: didaktikk til kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering*. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet fra http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009030404181.
- «Norges flagg». 2016. fra *Store norske leksikon*. Nedlastet 29. mars 2017 http://snl.no/Norges_flagg.
- «Norges konge 1905». *Store norske leksikon*. Nedlastet 11. august 2017 fra <https://snl.no/.search?utf8=%E2%9C%93&query=norges+konge+1905>.
- NOU 1995, nedlastet 27. juli 2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1995-9/id140223/>
- NRK. 2014. «Kong Olavs begravelse». *NRK*. Nedlastet 16. desember 2016 fra https://www.nrk.no/video/PS*27730.
- NRK «8 av 10 vil beholde kongehuset: Størst oppslutning blant de unge». Nedlastet 18. februar 2017 fra https://www.nrk.no/norge/8-av-10-vil-beholde-kongehuset_-storst-oppslutning-blant-de-unge-1.13383378.
- «Reformasjonen i Norge». 2017. *Store norske leksikon*. Nedlastet august 11. 2017 <https://snl.no/.search?utf8=%E2%9C%93&query=reformasjonen+i+norge>.
- Schulte, Michael, Ernst Håkon Jahr, og Dag Gundersen. 2017 *Store norske leksikon* . «Norge og Noreg – etymologi». Nedlastet 28. mai 2017 fra http://snl.no/Norge_og_Noreg_-_etymologi.
- Skjekkeland, Martin. 2016. «målreising». *Store norske leksikon*. Hentet 17. juni 2017 fra <http://snl.no/m%C3%A5lreising>.
- Smidt, Jon. 1991. *Roller i relieff: skrivestrategier - tekster - lesestrategier*. Bd. nr 6. Rapport. Dragvoll: SESAM, Universitetet i Trondheim. Hentet fra http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007092700004.
- Sørensen, Øystein. 1998. *Jakten på det norske: perspektiver på utviklingen av en norsk nasjonal identitet på 1800-tallet*. Oslo: Pensumtjeneste.

Thorkildsen, Dag 1995. *Nasjonalitet, identitet og moral*. Bd. nr 33. KULTs skriftserie (trykt utg.). Oslo: Norges forskningsråd. hentet fra

http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008022504031.

Aarnes, Sigurd Aa.1994. «Oppfinnelsen av 17. mai». I *Nasjonal identitet - et kunstprodukt?*, redigert av Øystein 1954- Sørensen. Oslo: Norges forskningsråd. Hentet fra

http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008010304099.

Kilder

Barnetegninger fra Riksarkivet, Oslo S-4088, Det Kongelige Slott, Barnetegninger og kondolanser

Forsidebilde

Figur 1

Figur 2

Figur 3

Figur 4

Figur 5

Figur 6

Figur 7

Bekreftelse fra Riksarkivet om bruk av materialet

Vi viser til din henvendelse datert 09.05.2017

Du står fritt til å bruke bildene av tegningene du vil fra arkivet S-4088, Det Kongelige Slott, Barnetegninger og kondolanser. Oppgi gjerne en arkivreferanse til hvor bildene stammer fra i oppgaven.

Vennlig hilsen

Rasmus A. Christensen e.f

Rådgiver

Riksarkivet